

Békés Pál

NEW BUDA

- préri-délibáb két részben -

SZEREPLŐK:

ÚJHÁZY LÁSZLÓ, volt kormánybiztos, 56 éves

ÚJHÁZYNÉ TERÉZIA, a felesége, 52 éves

ÚJHÁZY KLÁRA, a lányuk, 30 éves

ÚJHÁZY ILKA, a lányuk, 16 éves

MADARÁSZ LÁSZLÓ, volt belügyminiszter, 41 éves

MADARÁSZ VILMOS, a fia, 20 éves

POMUTZ GYÖRGY, katonatiszt, 25 éves

KERÉNYI FRIGYES, költő, 25 éves

báró MAJTHÉNYI JÓZSEF, volt főispán, 41 éves

JANI, Majthényi szolgája, 30 éves

KOSSUTH, volt kormányzó, 50 éves

PULSZKY FERENC, a titkára, 42 éves

KEOKUK, sauk törzsfőnök, túl a negyvenen

TLALOHA, sauk jósnő, közel a harminchoz

ELSŐ FELVONÁS

1851 nyara. Késő délután.

Sátor a prérin, Iowa állam nyugati peremén.

Középen vastag, gyalulatlan cölöp: durván legallyazott fiatal fenyőfa. Ez hordozza a toldott-foldott vászontákolmány egész terhét. Köröskörül araszyi szögek meredeznek belőle, melyekről dús fürtökben lógnak a sátor lakóinak köznapi használati tárgyai és a múlt relikviái. Összegabalyodva csüng a magasból kapa, fejsze, lószerszám, honvédatilla, bíborbojtos tiszti kard, az új találmánynak számító forgótáras amerikai Colt, és az elavult, egylövetű osztrák karabély, a fényes tiszti csizma és a súlyos, sáros bőrlábbeli. A magasban, közel a sátor ponyva-mennyezetéhez gyűrött zászló, megviselt vásznán Sáros vármegye címere. Mellette Kossuth Lajos és George Washington arcképe, az egyik jobbra néz, a másik balra, - mintha egymás szemébe tekintenének. A cölöp tövében sietősen ácsolt, gyalulatlan, billegő lábú asztal, körötte néhány átabotában faragott szék - az asztal két végében egy-egy súlyos utazóláda. Oldalvást kezdetleges tűzhely, füstjét keményfából eszkábált kürtő vezeti a szabadba, mellette nagy halom tűzifa. A sátorponyva félig leeresztve, odakint beláthatatlanul tágas, füves térség. A háttérben deszkaemelvény; a távoli, "prérin-túli" események helyszíne. Szolgálhat hajófedélzetként, lehet szállodai szoba, vagy más - ahogy a szükség megkívánja.

1. jelenet

A sátorban MAJTHÉNYI JÓZSEF, POMUTZ GYÖRGY, ÚJHÁZYNÉ és leányai: ILKA meg KLÁRA. Valamennyien ülnek. Moccanatlan csoportkép - akár egy régi fotográfia.

2. jelenet

Az emelvényen: a Hermann óceánjáró fedélzete. A hajókorlátnál KOSSUTH LAJOS fekete útiruhában, vállára vetett köpennyel. Ötven éves, amúgy ereje teljében lévő férfi, most azonban reménytelenül küzd a tengeribetegség ellen. Áthajol a korláton, görcsösen kapaszkodik, kínlódva öklendezik. Amikor végre felegyenesedik, utálkozva tisztogatja szakállát. Meggyötört és fáradt. A háttérből PULSZKY FERENC lép hozzá. Papírokba mélyed. A hajót erősen dobálja a tenger.

KOSSUTH Van még abból a pilulából?

PULSZKY Sajnos nincs.

KOSSUTH Kértem, hogy tegyetek félre néhányat. (Küzd rosszullétével, majd áthajol a korláton)

PULSZKY Igyekeztem megmenteni pár szemet, de majd min-denki megbetegedett. Épp az imént kerestem a

hajóorvost, hogy csináljon újat, mert a feleségemnek is szüksége volna rá. Tarts ki, rövidesen New Yorkban leszünk. Már előkészíttettem a díszruhát a partraszálláshoz. A szálloda lefoglalva, a csomagokról intézkedtem, a kikötőben barátaink várnak, a díszkocsit a Polgárőrség szolgáltatja. Megírtam, hogy alkalmanként lóra is igényt tartunk. Olykor hatásosabb ha lovon érkezel. Jeleztem, hogy otthon mindig vasderesen jártál. Remélem értenek a szóból.

KOSSUTH Elkel majd néhány nap pihenő.
PULSZKY Pihenő? *(Meglengeti a papírokat)* A meghívások. Amiket még Európában vettünk. A polgármester, a városi tanács, a tűzoltóság, a német polgári tűzéregylet, a Demokrata Párt New York-i szervezete, a Republikánus Párt, a Rabszolgaság Eltörléséért Küzdő Társaság, A Lengyel Szövetség, az Olasz Emigrációs Bizottmány, mind fáklyás felvonulást tervez a tiszteletedre. És ez csak a kezdet! *(KOSSUTH vállára igazítja a lecsúszni készülő köpenyt)* Ügyelj magadra kérlek. Az egészségedre. Ehhez erő kell. Tökéletes kondíció.

KOSSUTH Majd igyekszem... erőt venni magamon.
PULSZKY *(Összeszedi magát)* Hány nap még?
KOSSUTH Ha elcsitul a tenger, alig egy hét.
KOSSUTH *(felnyög)* Egy hét...

3. jelenet

A tabló megelevenedik. A rozzant asztalnál MAJTHÉNYI JÓZSEF. Levélíráshoz készülődik, hátradől, hintázik. Az ingatag ülőalkalmatosság lassan, csikorogva lendül előre-hátra, s minduntalan azzal fenyeget, hogy a férfi hátrazuhan. Csend. Csak a kellemetlen nyikorgás hallatszik. ÚJHÁZYNÉ törődött, ötvenes asszony. Hangja, gesztusai még őrzik a parancsoláshoz szokott nagyasszony attitűdjét. Tűzön feketedett kondér előtt ül, zöldséget tisztít. ILKA lánya kedvetlenül segít neki.

MAJTHÉNYI *(maga elé)* Édes feleségem... *(A fejét rázza)* Édes hitvesem... *(A fejét rázza, tovább hintázik)* Szeretett kedvesem... Szeretett kedvesem... *(Ízlelgeti, megtetszik a fordulat, az asztalra könyököl, ír)* Szeretett Hitvesem! Mint múltkori levelemben írtam, most néhány gyakorlati dologról is szót ejtenék. Mindenekelőtt is nőcselédet hozzá! magaddal, mert itt arra egyáltalán nem számíthatsz, ha kapsz is, méregdrága, s még amellet a gazdasszonya udvarolhatja. A másik, mit hozz magaddal, mert honunkon kívül már nem

kaphatni: spékölő tű. (A székek egyre
veszedelmesebben inog)

*POMUTZ GYÖRGY az asztal túlvégén ül. Feltűnően jóképű, inkább
illik bálterembe, mint ebbe a sátorba. Egyik csizmája a lábán,
a másik a kezében. A csizmaszárból próbálja előkotorni az
összegyűrődött kapcát. Föltekeri a lábára.*

ÚJHÁZYNÉ Gyuri. A tyúk.
POMUTZ Miféle tyúk?
ÚJHÁZYNÉ Mindjárt forr a víz.
POMUTZ De most... (Legyint, felkászálódik, a csizmát a
székre ereszti. A cölöphöz lép, leemel egy
kardot, Előcibálja a hüvelyből. Hosszan nézi a
fénytelen pengét) Szégyen. (Kimegy)
ÚJHÁZYNÉ (hosszan ingatja a fejét) Édes istenem, miért
jöttünk ide, miért?
MAJTHÉNYI (ismét a levél fölé görnyed) Én számomra nem
kérek egyebet, mint mindennemű alma, körte,
ringló s barackmagvakat. A fokhagymát ne
feledd, az itt már ritkább. Mostani
gazdaságunk áll: négy ökörből, két lóból, két
tehén s két üsző borjúból, harminchárom
tyúkból... (Odakint riadt kárálás. MAJTHÉNYI
belejavít a levélbe) Harminckét tyúkból.

*Belép POMUTZ. Egyik kezében a véres kard, másikban a véres
tyúk oldalvást fityegő fejjel. ÚJHÁZYNÉ kopasztani kezdi a
lekaszabolt baromfit. MAJTHÉNYI tovább hintázik a széken.
POMUTZ a kardot törölgeti, megszállottan fényesíti a pengét.
Hosszú csend.*

POMUTZ Fényesebb a láncnál a kard. Szégyen.

Csend.

ÚJHÁZYNÉ Itt minden sokkal keményebb. A fa, a föld, a
levegő. A tyúktoll is. Meghalok én itt.

Csend.

*ÚJHÁZY KLÁRA Tenyérenyi agyagedényt vesz elő a ládából, abba
mártogatja a tollát, ő is ír.*

KLÁRA (ír) 1851 augusztus 11. Januárius óta kell
kezdenem édes barátném, mert akkor kaptuk meg
a földet a kongresszustól itt, Iowa Státusban
és akkor kezdtük a házépítést, amit mostanáig
be nem végezhattunk.

MAJTHÉNYI Káposztával el vagyunk látva igencsak. Tegnap
is azért nem írhattam, mert reggeltől estig
káposztát tiportam.

KLÁRA   Vidékünk gyönyörű, földjeink tágas és termékeny
prérin fekszenek, egy irdatlan vadonerdő és a
szelíd, kanyargós Thomson folyó közt, mely a
Tiszához hasonlatos.

MAJTHÉNYI   Ne feledj el lelkem vajbabot is hozni, vagy ha
nem jössz, küldeni. Immár mennyi nő kijött
férje után és egynek sem lett baja! Ám iszen ne
félj, nem foglak többé könyörgésemmel zavarni,
nem fogok vele többé terhedre lenni.

*Odakint lábdobogás, kiáltozás. Beront a sátorba MADARÁSZ
LÁSZLÓ, mögötte kissé lenaradva fia, VILMOS. Mindkettejük
hátán bőrzsák, kezükben puskák. Csapzottan, lihegve szabadulnak
a poggyásztól. ILKA megöleli VILMOST.*

MADARÁSZ   Elment a józan eszetek? Alusztok, vagy mi?
POMUTZ   Mi történt?

MADARÁSZ   Itt kóvályognak a sátor körül az indiánusok és
ti őrt sem állítotok? Katonák volnátok! Magyar
honvédek!

*A férfiak felugráltnak, fegyverek után kapkodnak. Leverik, a
földre szórják a cölöpre függesztett tárgyakat.*

VILMOS   Egyetlen indiánust láttunk, azt is legalább egy
mérőföldnyire. A patak fölé hajolt és festette
magát.

MADARÁSZ   Harci színekre!

VILMOS   Honnan tudod apa? Mikor láttál indiánust harci
színekben? És hol? Dunavarsányban?

MADARÁSZ   Ahogy észrevett minket felkapta a lándzsáját!

VILMOS   És a feje fölé emelte, ahogyan nálunk is
tisztelegni szokás. Apa akkora hűhót csinál
minden apróságból.

MAJTHÉNYI   Tényleg csak ennyi volt?

MADARÁSZ   Nem egészen...

VILMOS   De nem ám, mert apa akkor lekapta a válláról a
puskát, az indiánus megrémült és be a sűrűbe,
apa meg utána lött. Azóta rohanunk, hogy
megmentsük Újházy bátyámékat.

MADARÁSZ   Laci?! Hol van?

KLÁRA   A városban.

MADARÁSZ   A legjobbkor.

VILMOS   Nem lesz semmi baj, apa. Egy kormánybiztos
sosem olyan gyanakvó, mint egy rendőrminiszter.
MADARÁSZ   *(felcsattan)* Ne fölényeskedj Vilmos, azt
mondom, ne fölényeskedj!

VILMOS   *(gunyoros)* Ugyan apa...

ÚJHÁZYNÉ   És Laci éppen most van úton...

KLÁRA   Nem kell aggódni anya. A teton sziúk, meg a
saukok mindig kakaskodnak. Mostanában egy
kicsit gyakrabban. de minket nem bántanak.

ÚJHÁZYNÉ   Honnan veszed? Éppen a két törzs között
vagyunk...

KLÁRA   Akkor sem. Minket tisztelnek. Az ígért tintát is elhozta nekem Tlaloha. Nagyon szépen ír. Kicsit zöldes.

MAJTHÉNYI   Tlaloha? Az a bolond nő, aki a múltkor itt volt bőröket cserélni?

KLÁRA   Bolond? Lehet. Azt mondják tud jósolni.

ÚJHÁZYNÉ: No hiszen.

MAJTHÉNYI   Ki kellene próbálni.

Pillanatnyi csönd. POMUTZ és MAJTHÉNYI fölaggatják a cölöpre a leesett tárgyakat.

MAJTHÉNYI   (MADARÁSZék hátizsákjára mutat) Utaztok?

MADARÁSZ   Dehogy. Kendők.

MAJTHÉNYI   Két hátizsákkal?

MADARÁSZ   Kereskedésre. Főleg vörösek. Azt szeretik legjobban az indiánusok. Annyi kendőért kaphatsz tőlük egy szarvasbőrt, ahánnyal be tudod borítani. Mindenemet ezekbe a francos vörös kendőkbe fektettem, most meg nem tudok túladni rajtuk!

VILMOS   Ha rálősz a vevőidre, ne csodálkozz.

MADARÁSZ   Fogd be a szád!

ÚJHÁZYNÉ   Madarász uramnak kereskedelmi miniszternek kellett volna menni és nem rendőrmíniszternek.

MADARÁSZ   Az biztos hogy többre vittem volna. Maguk itt senyvednének a vadonban én meg vígan csencselnék odahaza az osztrákkal. És nem azért abajgatott volna végig a rendőrségük egész Európán, hogy a fejemet vegyék, hanem hogy hajtsam fel a legolcsóbb egyenruha-posztót, lovat, zabot fegyvert. Vagy éppen veres egyenkendőt az egyenbabájuk nyakába!

ÚJHÁZYNÉ: Csillapodjon.

MADARÁSZ: Ne haragudjon Terézia. Bár tudnám mi történt velem. Hol minden szíre-szóra felcsattanok, járok-kelek, a helyemet nem találom, máskor meg napokig ülök es bámulok magam elé. Nem ilyen voltam én azelőtt. Elmennék talán még orvoshoz is, pedig utáltam őket, amióta az eszemet tudom... Már hogyha volna orvos itt a vadonban. Nem tudom, mi lelt. Biztosan az éghajlat teszi.

POMUTZ: Az éghajlat épp olyan mint otthon.

MADARÁSZ: Csak az ég. Az nem olyan.

MADARÁSZ a tűzhely elé guggol. POMUTZ mellé telepszik. Az egyik válogat, a másik szekercével gyújtózt hasogat.

KLÁRA és MAJTHÉNYI írnak. VILMOS segít ILKÁnak hagymát tisztítani.

KLÁRA   (ír) Nagyon egyedül vagyunk mink itt a jenikik közt, édes barátnőm. Jóra való emberek ugyan és barátságosak is, de másfelől meg annyira takarékoskodnak az idejükkal, hogy semmi

kincsért le nem szállnának a nyeregből olyasmiért, amit lóhátról is elintézhetnek.

MAJTHÉNYI (ír) Mit se hajts arra, hogy engem itt néha elfog a kétség. Én hiszek, hiszek benne hogy előbb vagy utóbb téged itt láthatlak magam mellett, ahol a helyed vagy.

KLÁRA A minap, míg a sátor előtt vaját köpültem, odalovagolt hozzám egy fiatal jenki telepes a szomszédos tanyáról - de úgy vegyed, hogy a "szomszédos" jó ötven mérföldnyire esik ide - és azt kérdezte a nyeregből, hol leli a magyar tábornok lányát. Mondtam neki: itt áll előtte.

MAJTHÉNYI Tudom én, persze hogy tudom: ezernyi véletlen gátolhatja, hogy leveleid elérjenek engem az óceánon túlról, és mégis úgy látom, úgy érzem mindinkább, hogy letettél már tervedről, hogy utánam gyere. De én nem hagyom, én nem engedem...

KLÁRA Végigmért, és azt mondta, házasulna. Hallgattam mint a csuka. Erre ő: elvenne feleségül! Akkor láttam először! Úgy kezdtem nevetni, hogy potyogtak a könnyeim is.

MAJTHÉNYI És ha jössz lelkem, ne felejts el New Yorkban venni két vagy három szobára való olcsó tapétot, kapni röfit egy vagy két centért, így ez sokba nem kerül.

KLÁRA Milyen jó parti lenne, a földjeink határosak! De én csak nem bírtam abbahagyni a kacagást. Végül látta, hogy semmire nem megy velem, és elvágatott. Mindezt a leánykérést vagy minek nevezzem mindvégig lóhátról! Mire atyám előjött, már csak a por látszott a nyomában.

MAJTHÉNYI Isten veled kedvesem, szeresd és ne felejtse a Téged a kisleányokkal együtt ezerszer ölelve csókoló, holtig hű öregedet: Józsit.

KLÁRA Amúgy... jól festett a nyeregben.

Kívülről közeledő zaj. ÚJHÁZY LÁSZLÓ és KERÉNYI FRIGYES lépnek be. Hangzavar, tülekedés.

ILKA (apja mellére borul) Papa!
 VILMOS Laci bátyám!
 KLÁRA Frici! Végre!
 ÚJHÁZYNÉ Hálaistennek.
 POMUTZ (Kerényihez) Hiszen nem is együtt indultatok.
 MAJTHÉNYI Fő, hogy együtt érkeztek.
 MADARÁSZ Jobb ilyenkor kettesben járni.

ÚJHÁZY lekanyarítja válláról a nehéz bőriszákot, az asztalra dobja. Poros köpenye szárnyaszegetten lóg keskeny válláról. KERÉNYI sápadt, haja a homlokába hull. A tolongók lassan elcsendesednek.

ÚJHÁZY Kiszabadult.

Csend.

MATHÉNYI: Ó?
MADARÁSZ Lajos?
ÚJHÁZY Kossuth szabad! *(Újságot ránt elő köpenyéből)*
Vége a törökországi rabságnak! Amerikai hajó
vitte Franciaországba, onnan pedig Angliába!
Kossuth Lajos, Magyarország Kormányzója szabad!

Üdvrivalgás.

ÚJHÁZY És ezzel még nincs vége! Mert... Ideutazik!
MADARÁSZ Hova ide?
ÚJHÁZY Hozzánk! Az Egyesült Státusokba!

*Rajongva borulnak egymás nyakába, KERÉNYI teli torokból
rázendít, a többiek sorra csatlakoznak: Kossuth Lajos azt
üzente, elfogyott a regimentje....
Éljenzés.*

ÚJHÁZY És aki a szabadulást megszervezte, aki a
Kormányzót török börtönéből kivezette, - miért
szerénykednék, hiszen ti voltatok tanúi
erőfeszítéseimnek: - én voltam az! Én! Innen a
prériről, ebből a sátorból! És íme az eredmény
barátaim. A Kormányzó jön! Életem legboldogabb
napja...
MAJTHÉNYI És hová érkezik? Melyik kikötőbe?
ÚJHÁZY Bármilyen útvonalat válasszon is: ez lesz a
végállomás.
MADARÁSZ *(keserűen)* Ez a bozót, ez a sátor?
ÚJHÁZY *(toppant)* Ez a föld.
MADARÁSZ Mindig felhőevő voltál.
MAJTHÉNYI Mit keresne itt? Majd felszekerezünk hozzá
Washingtonba vagy New Yorkba...
ÚJHÁZY Idehozzuk. Letelepítjük.
MADARÁSZ Azután mit csinálna ezen a nevesincs pusztán?
ÚJHÁZY Nevesincs pusztá? *(Papírokat cibál elő a
bőríszákból)* Tessék! Iowa Státus nyilatkozata
arról, hogy településünk a múlt hónapban New-
Buda néven felvételre az állami
nyilvántartásba. A kinevezett postamester:
Ladislaus Újházy. Itt a postai pecsét, most
készült el a burlingtoni vésnőknél...

ÚJHÁZY körbeadja a bélyegzőt, a festékpárnát.

MAJTHÉNYI *(rálehel, pecsétet üt az asztalra, onnan
olvassa)* New-Buda. *(Ízlelgeti)* New-Buda...
ÚJHÁZY Itt, Amerikában az számít városnak, ahol
működik a postahivatal, és az számít
postahivatalnak, ahol pecsét is van! *(Magasba*

emeli a bélyegzőt) Ebben az egyetlen apró
 holmiban a jövődönk! New-Buda! És még ez sem
 minden! *(Újabb papírokat ad körbe)* Tessék,
 adómentességet biztosító cégbejegyzés arról,
 hogy valójában kik vagyunk. Olvassad Gyuri!
 POMUTZ First Hungarian Settler Association. Első
 Magyar Telepész Társulat...
 ÚJHÁZY És Iowa Státus Földhivatalának hivatalos
 térképe erről a vidékről, még meg sem száradt a
 rajta a tinta.
 MADARÁSZ *(forgatja, nézi a térképet)* Igen... New-Buda.
 ÚJHÁZY És körötte? Ameddig a foglalt földjeink
 terjednek? Olvasd, hadd hallja mindenki!
 MADARÁSZ *(elképedve)* New Hungary.
 MAJTHÉNYI Mit?
 MADARÁSZ New Hungary.
 POMUTZ New... Hungary...?
 ÚJHÁZY Egy vadonatúj Magyarország.
 KLÁRA Iowában? Az indiánusok közt?
 ÚJHÁZYNE *(elérzékenyül)* Istenem, Laci hóbortjai.
 ÚJHÁZY És most hivatalba lép New-Buda postamestere!
(Borítékokat vesz elő a zsákból)
 MATHÉNYI: *(izgatottan)* Miért nem ezzel kezdted?

*Gyermekes izgalommal tolonganak a levélosztogató ÚJHÁZY
 körül.*

ÚJHÁZY Gyuri, Laci, Klára, Frici. Ez a tiéd Teréziám.
 MAJTHÉNYI *(csalódott)* Biztos, hogy én... hogy a zsák
 alján?

*ÚJHÁZY sajnálkozva int. Valamennyien a levelekbe mélyednek.
 MAJTHÉNYI magába süpped. ILKA és VILMOS egymással
 foglalkoznak. Csönd, csak a papírok zizegnek.*

MADARÁSZ *(hisztérikusan fölnevet)* Halott vagyok! Halott!
 Úgy nézzetek rám! Egy kísértet! Foszló temetői
 hullá!! Vilmos! Hol vagy?
 VILMOS Mi baj, apa?
 MADARÁSZ Átveheted az egész apai örökséget!
 ÚJHÁZYNE *(együttérzőn)* Rossz hír?
 MADARÁSZ Jobb nem is lehetne! Nekem azután beutott a
 szabadság! Nem kell többé törődnöm semmivel!
 Mostantól azt teszek, amit akarok! Van-e
 nagyobb szabadság, mint a halotté?
 ÚJHÁZY Mi történt?
 MADARÁSZ *(a levelet lobogtatva)* Két hónappal ezelőtt
 engem kivégeztek a pesti Neugebau udvarán.
 KERÉNYI In effigie?
 MADARÁSZ Hogyan máshogy? A sógorom azt írja, a kivégzés
 végrehajttatott és közhírré tétetett. *(Ordít)*
 Egy bábu! Az volt a mellére írva: Madarász
 László! Egy bábu a kötélén! Micsoda barbárság!

Micsoda nevetséges pogány rítus! Micsoda szájalmas, alantas cirkusz! Felolvasták neki az ítéletet, azután: húzd meg! Egy bábu!

MAJTHÉNYI Csillapodj.

MADARÁSZ Ha most visszagondolok... úgy két hónapja különös szorítást éreztem a torkomon. Kint a mezőn... szántottunk éppen Vilmossal, igen... itt, a nyakamon, körös-körül. *(A nyakát tapogatja)* Nem tudtam mire vélni... Gondoltam, ilyen lehet a hóhér kötele. Persze csak úgy tréfából. Meg aztán el is múlt hamarosan. Pedig hát az volt! A hóhér kötele!

VILMOS Nyugodj meg apa.

MADARÁSZ Nyugodjak békében?

ÚJHÁZYNÉ Nem inna valamit Laci? *(Whiskysüveget húz elő a tűzhely mellől)* Csak takarékosan.

MADARÁSZ Úgy van, kár belém. *(Meghúzza)* Annyit ér nekem, mint halottnak a csók. *(Meghúzza)* Azért az is valami.

KERÉNYI *(elképedve olvassa)* Kallós Nándi átmegy a Nyugati partra aranymosónak. Azt mondja összeállt egy csapat... csupa volt huszár, meg két lengyel ulánus... már úton is vannak...

ÚJHÁZY Inkább idejöttek volna.

ÚJHÁZYNÉ Ezt hallgassák! Hogy mit ír Prágayné New Yorkból! Hogy báró Ajtay Tivadar őrnagy, és Vaisz százados mire adták a fejüket! Felcsaptak szivarárusnak!

POMUTZ Vaisz Pali? A jurátusoktól? Lehetetlen!

ÚJHÁZYNÉ Pedig itt áll.

ÚJHÁZY Miért volna lehetetlen?

KLÁRA Báró Ajtay... Fölkért a sárosi megyebálon. Csak három éve...

ÚJHÁZY Az a bátyja volt, Tibor. Az tűzér, emez a lovasságnál szolgált, és amikor kicsaptunk Komáromból...

KLÁRA Szivarárus.

MAJTHÉNYI *(föl sem néz)* Miért rosszabb, mint a farmer?

KLÁRA Egy báró...

MAJTHÉNYI Én is báró vagyok.

KLÁRA Az más.

MAJTHÉNYI Miért?

ÚJHÁZYNÉ Radnich János főhadnagy faképmetsző lett, Podhradszky Károly százados meg kölcsönt vett fel és fényképészeti műintézetet nyitott.

ÚJHÁZY Rendes mesterségek. Elkelnek majd itt is.

MADARÁSZ *(gúnyosan)* New-Budán.

ÚJHÁZY *(elszántan)* New-Budán.

KLÁRA *(a saját levelét lobogtatva)* És azt nem írta Prágayné, hogy Podhradszky megházasodott? Egy philadelphiai fényképész lányát vette el, abból telt a saját műteremre. És hányan megházasodtak még. Kerecsendy, Vojnovich, Galántai...

ÚJHÁZYNÉ Galántai Rezső, a hatvan évével?

KLÁRA Nem, a lánya. Kata. Ő írta a levelet. Végig a hivatalnokáról áradozik. Valami Rosenblaum.

POMUTZ Egy zsidó?

KLÁRA Mindenki megházasodik.

POMUTZ (óvatosan) Klára kisasszony...

KLÁRA Hagyjon Gyuri... (Újra a levélbe mélyed)

POMUTZ Laci bátyám! Laci bátyám! Ezt hallgassa meg! Ilyet még nem hallott, az hétszentség!

ÚJHÁZY No?

POMUTZ Azt írja Kelemen Bandi Párizsból, hogy Szemere miniszterünk kiadni készül egy rövidke verseskötetet...

MADARÁSZ (gúnyosan, utálkozva) Most meg versel a Berci?

POMUTZ És a lapokban úton útfelen publikálja a verselményeket, még hozzá magyarul, a franciák legnagyobb örömére. Nemrégiben megjelenttette az Újházy bátyámról szólót!

KERÉNYI No, erre kíváncsi lennék.

ÚJHÁZY Hát még én.

POMUTZ Itt, van itt! Kelemen Bandi kimásolta a lapból!

KLÁRA, ÚJHÁZYNÉ Halljuk, halljuk!

MADARÁSZ Jót ne várj.

POMUTZ (irónikus-heroikus pózt ölt, szavalni kezd)

"Határozottabb jellem nem volt, mint a
tiéd,
Gyűlölted a tyrann, imádtad a jogot."

KERÉNYI Borzalom.

ÚJHÁZY Miért "gyűlölted" meg "imádtad"? Még élek!

MADARÁSZ Ki tudja. Lehet, hogy csak lassan jár a posta, és közben már régen kivégeztek téged is... Mindennapos baleset.

ÚJHÁZYNÉ Hagyjátok olvasni!

POMUTZ "...gyűlölted a tyrann, imádtad a jogot. Fődbe mint ideált, Spárta képét őrizéd, Elv és hű kitartás benned kezét fogott."

KLÁRA "Benned kezét fogott"?! Sírjak vagy nevessek?

KERÉNYI Sírjon, Klára kisasszony.

MADARÁSZ A Berci mindig ilyen volt. Csupa olyasmibe vágott bele, amihez nem értett. A verselés még csak hagyján, hanem a miniszterelnökség!

ÚJHÁZYNÉ Rosszmájú emberek! Hadd fejezze be a Gyuri!

POMUTZ "Kísérjen jó öreg, szent Isten áldása, Ott, hol vagy, síkján a nagy Amerikának. Foly bár, szabad földön foly könnyed
hullása,
Felé a rabláncban szenvedő hazának!"

KERÉNYI (kikapja POMUTZ kezéből a papírt) "Felé a rabláncban szenvedő hazának"? Ez bűn! Bűn, amiért bíróság ellé kellene citálni Szemerét!

ÚJHÁZYNÉ Ne túlozzon Frici, ez csak egy vers...

KERÉNYI Csak? Azt mondta Terézia asszony: "csak"?

ÚJHÁZYNÉ Talán nem a legjobb vers, de ami azt illeti, igen szép dolgokat mond Laciról, ráadásul politikai szempontból....

KERÉNYI A költészetben csakis költészeti szempontok vannak! Ez pedig igenis bűn, bűn, bűn, bíróság elé Szemerével, egy hét pellengér a Parnasszus tövében, miközben hátulról Pegazus rugdossa, elől meg felirat hirdeti: íme a költő akinek nincs ars poétikája csak far-poétikája! Ilyen súlyos vétek nem maradhat megtorlatlanul. *(A földre hajítja a levelet, POMUTZ térdre ereszkedik, fölemeli)* Különösen ma.

POMUTZ *(az asztal alól)* Miért, mi van ma?

KERÉNYI 1851 augusztus 11. Ma jelent meg a kötetem! Ez én verseskötetem! *(Vékony könyvet ránt elő)* Íme!

KLÁRA *(meghatott, büszke)* Nahát... Frici...

POMUTZ *(elképedve)* Hogyan? Miért nem mondtad?

KERÉNYI Hoztam példányt mindenkinek. *(Köteteket kapkod elő)* Ha szabad tanácsot adnom mielőtt elolvasnák... ne azt a schönggeist poétát keressék a költeményekben, akit otthon talán megszoktak, ne a bánatos lantot pengető méla költőt, hanem ezt itt! *(A mellére üt)* Az új Kerényi Frigyes!

ÚJHÁZY *(meghatottan olvassa az ajánlást)* Újházy László bátyámnak, volt sárosi főispánnak, városalapítónak, sokra hivatott férfiúnak, híve: K. F.

KLÁRA *(átfutja a dedikáciát, felsikolt)* Köszönöm Frici... köszönöm!

MADARÁSZ *(a címlapot olvassa)* Újabb Költemények. Írta Kerényi Frigyes. Kiadatott 1851-ben, New-Budán.

POMUTZ De hát hogyan? Hol nyomattad?

KERÉNYI Davenportban. Magam szedtem. Úgy olcsóbb.

ÚJHÁZY És rögtön az első... Ez a rövid... Ezt... olvasd fel Frici. *(Átnyújtja a kötetet)*

KERÉNYI *(elhárítja, felugrik az asztalra, szaval)*
 "Homok közül felásni népet,
 Megmérhetetlen munka bár,
 Nem teljesíti senki többé,
 Oly törpe minden, s gyáva már.
 Csak óriások unokái
 Adhatnak tán még életet
 És csak Washington népe adhat,
 Ha ad nekünk enyhületet!"

Taps, KERÉNYI köszöni, majd leugrik az asztalról.

ÚJHÁZY Látjátok? Halljátok? *(Átöleli KERÉNYIt)*
 Köszönöm Frici, Köszönöm! Nem is tudod, mit adtál nekem ezzel a néhány sorral. Értitek-e, barátaim, mi történt? Van költőnk! Saját költészetünk! Itt, a prérin! És ugyan, hol van Magyarország? Ahol a költészete. Magyarország nem csupán egy földdarab Európa közepén, hanem szellem, vándorló szellem akár, mely ott üt

tanyát, ahol táplálják! Oda sodorja a szél,
ahová minket, mert bennünk lakozik és
akármekkora zsugorodik is, belőlünk nő naggyá
újra!

*Nyílvessző süvít a sátorba, többen félreugranak a földre vetik
magukat, csak ÚJHÁZY áll mozdulatlanul. POMUTZ pisztolyt kap
elő a sátor bejáratához ugrik.*

KLÁRA (megérinti a nyílvesszőt) Csak a levegőbe
Gyuri!

POMUTZ bólint, vaktában lő. Kintről bégetés.

ILKA A bárány! A kisbárány! (Kiszalad)
ÚHÁZYNÉ: Ilka, hová mész? Gyere vissza?!
VILMOS Majd én, Terézia asszony! (Kisiet)

KLÁRA a nyilat forgatja.

KLÁRA Írás van rajta. Egy kéregdarabon. Angolul.
(Olvassa) "Ne bánts, hogy ne bántsalak."
MAJTHÉNYI "Ne bánts, hogy ne bántsalak". Szerintem neked
szól Laci. Ezek a primitív népek nem szeretik,
ha rájuk durrogtatnak amikor mosdanak.
MADARÁSZ Hát mindenki rajtam köszörüli a nyelvét?
ÚJHÁZY Látjátok-e barátaim, hogy mit adott nekünk a
sors, és mivel kell már most gazdálkodnunk?
Most, hogy kezünkben New Buda postai pecsétje,
most hogy Iowa Státus térképére rávezették: New
Hungary, most, hogy megjelent az első verseskö-
tet, meg kell kérdeznünk magunktól: - hogyan
tovább? És ha ti nem tudnátok a választ, hát
megfelelek én. Íme, barátaim az ország! Egy új
ország! Alapító atyái, első telepesei mi
vagyunk. (Kiteríti a térképet) Mit láttok itt?
Sík mezőt, vizenyős réteket? Én széles utakat,
fényes boulevardokat, rengeteg forgalmat. Ott az
erdő sarkán az indóház, benne gőzmozdonyok
pöfögnek, és tucatnyi szerelvény hozza New
Hungary messzi tájairól a népet a fővárosba!
Arra lejjebb, Madarász tanyája felé az új
parlamentház magasodik a folyóparton, mellette
Széchenyi Lánchídja vezet a túlpartra, még
szebb és nagyobb, mint amit odahagytunk! Mert
itt fog valóra válni minden, amiről a
legnagyobb magyar álmodott...
MADARÁSZ Aki beleálmodta magát a bolondokházába.
ÚJHÁZY És mi minden válhat még valóra! Nem csupán egy
híd, tucatnyi legalább! A rakpartok véges végig
kikövezve, a folyón egymást érik a gőzhajók,
döntik az árut a raktárházakba, a tetők fölött
templomok aranyozott kupolái fénylenek, arra
feljebb széles sugárút, tágas térbe torkollik,

középuött szoborcsopott, mely forradalmunk emlékétt örökíti meg, egy oszlop tetejéről a szabadság szárnyas angyala néz le ránk, a tér oldalán múzeumok, képtárak, egy virágzó nagyváros megannyi pazar építménye...

ILKA rohan a sátorba mögötte VILMOS, kezében a véres bárány.

ILKA   Papa, papa!
ÚJHÁZY   Mi történt? Hol voltatok?
ILKA   (zokogva) Legyilkolták.
VILMOS   Pomutz az előbb fejbetalálta a szerencsétlent.
POMUTZ   (kínban dadog) Rettentően sajnálom Ilka kisasszony. Fatális véletlen...
VILMOS   Hogyan lehet valaki ilyen kétbalkezes?
POMUTZ   A gyakorlatlanság...
KLÁRA   Gyuri csak védelmezni akart minket.
ILKA   (KLÁRÁhoz) Te talán még örülsz is neki?!
POMUTZ   Annyira szégyellem magam... (Előhúzza a pisztolyt) Még nem szoktam meg. Most vettem Burlingtonban. Új találmány. (Mutatja) Egyes kis börtönben hordják az oldalukon, hogy gyorsan elő lehessen rántani. Így. (Mutatja) Az a neve: Colt.
VILMOS   Egyes jószág...
ILKA   (ÚJHÁZYhoz) Papa, papa, most mi lesz?
ÚJHÁZY   Szerzünk új bárányt. És feljebb, Majthényi tanyájának irányába, gyárak. Ipar! Egész ipartelepek! Barátaim! Amit most mondok örökltségnek hangzik talán, de én hiszem, én tudom... két évtized sem telik belé, és kétmillió magyar lakja majd New Hungaryt!
MAJTHÉNYI   Kétmillió?!
ÚJHÁZY   (újabb papírokat ránt elő) Kiszámítottam mindent! Összegyűjtjük azokat, akik szerteszóródtak Európában, Ázsiában és Amerikában! Idehuzzuk a törökországi, a franciaországi, az angliai emigrációt, azokat, akik Hamburgban és más német kikötőkben rekedtek és ott tengődnek azóta is...
MAJTHÉNYI   Otthon összesen tizenkétmillióan laknak. Annak is alig a fele magyar, a többi rác, oláh, tót, miegymás.
ÚJHÁZY   Idecsábítunk otthonról mindenkit, aki nem akarja rabságban tengetni életét. Minden magyart vár New Hungary. Kossuth Lajos új országa! Az Egyesült Státusoknak kell a nép, hogy legyen aki belakja a végtelen síkságot, nekünk meg kell az ország, ahol szabadon élhetünk és ez a két "kell", íme most találkozik. Özönlenni fognak Iowába a mieink. Mert hiszen ki akarna ismeretlen vadonba,

feltöretlen ugarra menni? De ki ne akarna egy új országba, melynek nyelve, gondolata, parlamentje, költészete magyar? Ki ne akarna résztvenni az új honfoglalásban, Árpád óta legnagyobb vállalkozásunkban? Ránk esett a választás, hogy az új honfoglalás előörse legyünk!

Pillanatnyi csend, majd éljenzés. A nők gondosan, aprólékosan terítenek. ÚJHÁZYNÉ levest oszt a kondérból.

KERÉNYI   Hadd ölellek meg! Istenemre, hadd ölellek meg
Laci bátyám! (Átkarolja)
POMUTZ   (meghatott) Ez... ez gyönyörű. Igazán.
ÚJHÁZYNÉ   (fejét csóválva sóhajt) Laci, Laci...
MAJTHÉNYI   Megírom Idának. Még ma. Hogy úgy készüljön...
VILMOS   Óriási kíséret! Ilyet még nem látott a világ.
Ha idejön Kossuth, akkor idejön mindenki.
MADARÁSZ   És kinek kell még egy Magyarország? Hiszen az
az egy is sok. Ha volna egy másik? Behorpadna
alatta a föld.
ÚJHÁZYNÉ   (MADARÁSZ felé fordul) Ez a föld a legtöbbet
adja nekünk, amit adhat. Érintetlen. Mi
érintjük először. Ti azon keseregtek: vadon. Én
épp ezért rajongok érte. Itt minden új lesz!
Minden!
MADARÁSZ   Szalmaláng.
ÚJHÁZYNÉ   És nemcsak a házak, az utak, a boulevardok, - ez
mind semmi! Hanem újraformáljuk a magyarság
jellemét. Újrafaragjuk önmagunkat! Szalmaláng?
Nem. Beletörődő bólogatás, kesergés, sírva-
vigadás? Elég. Nem lesz többé széthúzás,
árulás, vádaskodás, acsargás! Pokolba az
otromba megszokással, a mélybe húzó
hagyománnyal!
MAJTHÉNYI   No, Laci, a hagyományokat nem szabad így... Ki
akarsz vetkeztetni a bőrünkben...
ÚJHÁZYNÉ   Dehogy. Nekünk már mindegy. Sem New-Buda sem
New Hungary nem a miénk.
POMUTZ   Miket beszélsz Laci bátyám? Kié akkor?
ÚJHÁZYNÉ   Mint Mózes.

Csend.

KERÉNYI   Mózes?
ÚJHÁZYNÉ   A negyven év. Addig vándorolt a pusztában a
néppel, míg az öregek elhulltak mind. Ő is
csupán megpillantotta az Igéret Földjét. És ki
léphetett rá? A fiatalok, a tiszták, a
szolgaság emlékeitől meg nem nyomorítottak.
MADARÁSZ   Te volnál az új Mózes?
ÚJHÁZYNÉ   Mi mindnyájan. (Körülnéz) Ilka... meg Vilmos.
Talán ők visszatérhetnek.
MAJTHÉNYI   Egyre nehezebben követlek.

POMUTZ
MAJTHÉNYI
ÚJHÁZY

Világos pedig.
Akkor világosíts fel kérlek.
Ha itt új ország nő ki a vadonból, akkor ez csakis az Egyesült Státusok alkotmányának alapján történhet. Az pedig e szavakkal kezdődik: "Magától értetődőnek tartjuk a következő igazságokat..." Halljátok? "Magától értetődőnek". Itt a jog az élethez, a szabadsághoz, és a boldogság szüntelen kereséséhez oly természetes, mint hogy aki él, az levegőt vesz. Márpedig nekünk nem az. Mert benne van a bőrünkben mindaz, amit megéltünk mi és eleink, sőt, ott van a bőrünk alatt is. Fel kell nőnie egy új nemzedéknek, amely az anyatejjel szívja magába e gondolatokat, és az a nemzedék - de csakis az! - visszatérhet. Mert New Hungary nem egyéb, mint hídfőállás. Innen nézve a Duna-Tisza tája lesz az Ígéret Földje, melyet az új nemzedék majd a maga képére formál - mert ez a küldetés, éppen ez! Negyven év sem kell hozzá barátaim. Elég harminc.

KERÉNYI

(tapsol) Bravó! Laci bátyám, bravó! Én... boldogan ajánlom föl mindenemet az új országnak! Vagyis a tollam. Másom nincs.

MAJTHÉNYI
POMUTZ

El is kezdem a levelet.
Laci bátyám... Én minden erőmmel, az utolsó csepp véremmel is, én...

MADARÁSZ
ÚJHÁZY
MADARÁSZ
ÚJHÁZY

Utópia.
Lehetséges. Csakhogy... mit tesz az: utópia? Légvár, képzelgés. Ámítás. Egyszóval: utópia. Kezdetben minden válalkozás: utópia. Ha megbukik: "no ugye!" Ha beüt: "szükséges realitás". Nem utópia volt, hogy ez a tizenhárom megnyomorított kis gyarmat itt az Újvilágban vagy nyolcvan éve megkapaszkodott? Hogy elszánták magukat: megmérkőznek az angolokkal, a világ legerősebb hadseregével és flottájával?

MADARÁSZ
ÚJHÁZY
MADARÁSZ
ÚJHÁZY

Az ő helyzetük egészen más volt.
Nincs két egyforma helyzet.
Minden a kezükre játszott.
Most úgy látja a világ, hogy akkor minden a játszott. Épp te húzódozol? A veszett radikális? A tettek embere ódzkodik a tettektől?

MADARÁSZ
ÚJHÁZY
MADARÁSZ

Én halott vagyok. Engem kivégeztek.
In effigie.
Ki tudja. Én most már másként látom a világot. Alulról.

VILMOS
MADARÁSZ
KERÉNYI

Ez az egész kivégzés csak egy vicc.
Vicc. Micsoda szó. Német. Mondd, hogy tréfa.
Az meg olasz. Truffare. Legyen inkább:

"élc".

MAJTHÉNYI

Elég rossz... élc.

ÚJHÁZY   Nem térhetünk ki. Az eszmék amelyeknek nevében az Egyesült Státusok létrejött...

MADARÁSZ   Eszmék? Üres szavak. Virginia államban ma is négy dollárt ad a békebíró egy pár indián fülért. Egy hódfarokért pedig ötöt! Mindkettőre szabad vadászni de a hód kerek egy dollárral többet ér. Elballag a vadász a békebíróhoz négy indiánfüllel, mert jó napja volt, és egy egész családot sikerült puskvégre kapnia, mondjuk két felnőttet és két gyereket. És míg a markába számolják a füldíjat, elolvasgatja mi van kifüggesztve a békebíró hivatalában. Az alkotmány! Hogy: "minden ember jogokban egyenlőnek és szabadnak született". Ő meg bólogat, és megy a kocsmába, hogy eligya az egyik indiánt. Erre építnél egy új országot? Ez nem is utópia, csak egyszerű vakság.

ÚJHÁZY   Végre. Ez az a Madarász akit én ismerek! Csak nincs igaza.

ÚJHÁZYNÉ   Kész a vacsora.

KERÉNYI   Nézetem szerint...

ÚJHÁZYNÉ   Kész a vacsora!

VILMOS kiviszi a báránytetemet. Mindannyian az asztalhoz telepszene, sorra mernek a kondérból.

MAJTHÉNYI   *(a tányér fölé hajol)* Micsoda illat Újháznéné asszony. Igazi hazai tyúkleves.

VILMOS   *(belép, ILKÁhoz)* Holnap örök nyugalomra helyezzük a báránycsontjait. Csodálatos az alkonyat. Biborvörös az ég alja. *(Leül.)*

ÚJHÁZY   *(üveget húz elő, tölt)* Előbb koccintunk.

MAJTHÉNYI   *(beleszagol a pohárba)* Whiskyvel?

ÚJHÁZY   Lesz majd borunk is, saját termésű. *(Mindenkire feláll)* A Kormányzóra, az óhazára, arra, hogy legyen szőlőnk, borunk, kenyérünk. És mindenekelőtt, arra. amit ma rávezettek a térképekre: New-Budára! New Hungaryre!

Koccintanak, isznak. Sötét.

4. jelenet

A Hermann óceánjáró fedélzete. KOSSUTH a partraszálláshoz előkészített díszruhában. A korlátba kapaszkodik, zilált. PULSZKY közelít, vaskos paksamétával integet.

PULSZKY   Még partra sem tettük lábunkat és máris győzelem! Újabb meghívások! A New York Times köszöntő cikke! Most hozta a hajóra a révkalauz! Egész New York lázban ég!

KOSSUTH   Miért nem szállunk már partra? Megint rosszul vagyok.

PULSZKY Túl nagy a hullámverés a kikötőben, de néhány óra múlva elcsitul... (*KOSSUTH nyög*) Tudod hogyan titulál a New York Times!? Kossuth Lajos Európa George Washingtonja!!! És mit mond a New York Herald az Amerika népéhez intézett kiáltványodról? A modern Íliász! És mit ír a Philadelphia Enquirer? Hogy az utóbbi napokban öt újszülöttet is "Kossuth"-ra kereszteltek!

KOSSUTH Megváltoztatták a nevüket?

PULSZKY Nem. Ez a keresztnevük. Fel is sorolja őket a lap. (*Az újságot böngészi.*) Itt van. Hamilton Kossuth, Ridgewater Kossuth, Stoltzfuss Kossuth és Rollingstone Kossuth. Két fiú és két lány.

KOSSUTH Lány?

PULSZKY Lány.

KOSSUTH És melyik melyik?

PULSZKY Azt nem tudni.

KOSSUTH Különös ország.

PULSZKY Az ötödiket úgy hívják, Kiss Kossuth. Talán egy hazánkfia. Bár Kiss angolul annyit tesz: csók. (*hitetlenkedve*) Csók Kossuth.

KOSSUTH A Washington Postban megjelent rólad egy óda!

PULSZKY Egy Lowell nevű költő írta. Engedelmeddel lefordítottam néhány strófát, persze csak úgy sebtiben, alig félórám volt rá, gondoltam megörvendeztetlek vele. Publikálhatnánk az emigrációs sajtóban, hadd lássák!

KOSSUTH Olvasd.

PULSZKY James Russel Lowell: Kossuth... De nem az egész, mert elég terjedelmes, és valóban csak úgy sietősen, tudod mennyi a dolgom...

KOSSUTH Olvasd.

PULSZKY Kossuth... És persze csak amennyire sekélyes tehetségemből futotta, nem vagyok költő, bár fiatal koromban olykor tollat fogtam én is, de hát ki nem?

KOSSUTH Olvasd!

PULSZKY "Óh magyaroknak zsarnok-verte népe!
Hiába csörg most rajtad bilincs:
A jövő századok ítéletébe'
Rajtad kívül győző e harcba' nincs!
A sikered te dúsan learattad,
Jutalmat nyert a gyász, mely téged ölt:
Legtöbbet adtál, mit csak nemzet adhat,
Mert tőled egy hőrozt kapott a föld."
Hallod, Lajos? Ez te vagy!

KOSSUTH (*a rosszulléttel küzd*) Hallom, hallom.

PULSZKY És milyen? Mármint a fordítás?

KOSSUTH Jó.

PULSZKY Most jön a java, de kérlek, semmiképpen ne felejtse, hogy összesen fél óráam volt rá...

"És Ő, ki szent zászlód kezébe' hordta
Meg is mentett, ma bármi vész gyötör,

Mert el nem némíthatja muszka horda
A szót, mely majdan sírjából kitör:"

KOSSUTH   (nyögve) Nem bírom tovább... (Áthajol a korláton.)

PULSZKY   (elragadtatottan folytatja)
"Kossuth vagyok! Óh Jövendő, amelybe'
Törpékre éj vár, igazakra fény:
E por fölött hódolj letérdepelve,
És emlékezve rá, mi voltam én:
A harsona, min át az Isten küldte
A földre le az ébresztés dalát!
Békó, halál jött rá? Mindegy! A kürtje
Tovább zeng s túlél békót és halált!"
Hogy tetszett?

KOSSUTH   (szédeleg) Remek.

PULSZKY   És... (Elakad, lenéz a háborgó tengerre) Az
első küldöttség. Látod mit tesz a sajtó, az
óda? Nem várták meg míg lecsillapodik a tenger
és partra szállsz, ideeveztek! (Mintha csak
most pillantaná meg.) Hogy nézel ki? Hol a
kalapod?

KOSSUTH   (erőtlenül) Nem is tudom...

PULSZKY   Kossuth Lajos Kossuth-kalap nélkül? Hogy
lehetsz ennyire rendetlen? (Felemeli a fejfedőt
a földről, letisztogatja) Tessék. Hozd rendbe
magad, eléjük megyek, és fölvezetem őket a
szalonba.

KOSSUTH   Minden rendben lesz. (Fölteszi a kalapot,
PULSZKY eligazgatja a tollat)

PULSZKY   Helyes. Össze kell szedned magad. Csak
keményen, egyenesen. Hiszen tudod. Ahogy
szoktad. (Sietve távozik)

KOSSUTH kiegyenesedik, vonásai rendezettek. Balja a szívéen
jobbja a magasban - ahogyan a festményeken látható. Sötét.

5. jelenet

A sátor ponyvája leeresztve, a tűzhely mellett jókora halom
fa, a kezdetleges kürtő ereszt - füstgomolyok. A gyújtós
aprítására szolgáló rönkön MAJTHÉNYI kucorog. Lábánál a
tintásedény, körmöl. A ponyvánál motozás, JANI dugja be a
fejét. Parasztember, kucsmáján hó, bocskora lucskos. Vállán
tömött tarisznya, rongyba tekert kard. Népmesei jelenség.
Beóvakodik a sátorba, észreveszi MAJTHÉNYIt, arcán könnyes
mosoly, lekapja fejéről a kucsmát.

JANI   (halkan, tisztelettel) Báró úr...

MAJTHÉNYI   (tétován fölpillant, tekintete átsiklik JANIn,
mintha ott sem lenne, maga elé motyog) Majd ha
befejeztem Jani...

JANI   Igenis báró úr...

MAJTHÉNYI *(mintha álomból ébredne)* Jani... Jani?
(Felugrik) Jani! *(Átöleli)*
 JANI Báró úr... *(Tétovázik, átöleli MAJTHÉNYIt)*
 MAJTHÉNYI Hát te? Hogyan? Nem hiszek a szememnek! Ülj le!
 JANI Amikor a báró úr áll?
 MAJTHÉNYI Húzd ide azt a rönköt, ülj le, mesélj.
 JANI De...
 MAJTHÉNYI Azt mondtam, ülj le!
 JANI Igenis.

MAJTHÉNYI visszatelepszik, JANI a lábához kucorodik.

JANI Ha megengedi a báró úr... *(Letekeri a bocskorszíjat)* Átázott a hóban.
 MAJTHÉNYI Mesélj.
 JANI Kalandos út volt, az biztos.
 MAJTHÉNYI Hogyan találtál ránk?
 JANI Kérdezősködtem báró úr. Jó emberek laknak itt, válaszolnak, ha kérdik őket. Nem is volna semmi bajuk, ha csak az nem, hogy egy se tud rendesen beszélni.
 MAJTHÉNYI Rendesen?
 JANI Hát, magyarul. Így azután soká tartott, míg kihámoztam a sok makogásból a valóságot, el is tévedtem néhányszor, de végül csak megsegített az Isten.
 MAJTHÉNYI Ha már egyszer elvonatoztál St Louisig, onnan könnyű idetalálni.
 JANI Vonat? Miből, báró úr?
 MAJTHÉNYI Szekereztél?
 JANI Nem én báró úr. *(A lábára csap)* Csak úgy jöttem.
 MAJTHÉNYI Gyalog? Honnan?
 JANI Nyűjorból.
 MAJTHÉNYI New York? Gyalog? Legalább három hónap!
 JANI Öt. A tévelygésekkel. Úgy bizony. Öt hónap.
 MAJTHÉNYI *(meghatott)* Derék ember vagy Jani.
 JANI Tudom, báró úr.

Csend.

MAJTHÉNYI És hogy vannak odahaza? Hogy van az én...
 JANI Úgy csendesken.
 MAJTHÉNYI Csomagol, készülődik utánam?
 JANI Majd' egy éve, hogy elindultam, báró úr.
 MAJTHÉNYI Nem is gondol rá, hogy utánam jöjjön?
 JANI Mindig nagy szeretettel beszél a báró úrról.
 Amikor indultam, hivatott... *(Magához húzza a tarisznyát, csomagot vesz elő)* Azt mondta: ezt adjad át Jani, mert különben leverem a derekadat. Hát most átadom.
 MAJTHÉNYI *(átveszi a csomagot)* A levél benne van?
 JANI Biztosan. Külön nem adott.

MAJTHÉNYI *(kibontja, szétteregeti)* Ebben nincsen levél.
 JANI Hát mi van benne? Ha szabad érdeklődnöm. Csak mert egy évig hordtam a tarisznyámban, és annyi-szor elgondoltam: ugyan mi lehet benne?
 MAJTHÉNYI Almáspite. *(Kiemel egy darabot)* Azt hiszem.
 JANI Az lehet. A méltóságos asszony szeret sütni.
 MAJTHÉNYI *(elérzékenyülten)* Hazai almáspite.
 JANI Egész jól bírta. Száraz? Csak azért kérdem, mert két-háromszor folyón is át kellett úsznom a tarisznyával.
 MAJTHÉNYI Száraz. *(Odakínálja a süteményt)* Vegyél Jani.
 JANI Köszönöm báró úr.

Óvatosan harapnak a kőkemény tésztába, lassan rággják.

MAJTHÉNYI *(szelíden bólogat)* Nyolcto-jásos tészta.
 JANI Az lesz az. Nyolcto-jásos.
 MAJTHÉNYI *(szelíden)* Ebben kukac is van.
 JANI Még a nyáron kerülhetett bele. Talán Hamburgban. Német kukac.
 MAJTHÉNYI *(kipisztkálja a süteményből)* Hogy kitelelt az istenadta. *(Felnyög, a csomagra borul)* Nem írt!
(Felugrik, a kezében tartott süteményt a tűzbe vágja, zokog) Miért nem írt?
 JANI *(óvatosan)* Báró úr...
 MAJTHÉNYI *(összeszedi magát)* Itt maradsz, Jani?
 JANI Maradnék.
 MAJTHÉNYI Akkor má-tól kezdve tegez-ődünk.
 JANI Hogy én, a báró úrral?
 MAJTHÉNYI Nincs többé "báró úr".
 JANI Akkor mi van?
 MAJTHÉNYI Jó-zsi.
 JANI Azt nem lehet, báró úr.
 MAJTHÉNYI Ezért harcoltunk, Jani.
 JANI Már engedel-mével... én végigcsináltam a felvidéki hadjáratot! És nem azért, hogy most lej-ózsizzam a báró urat!
 MAJTHÉNYI Ez itt más világ, Jani. Én már csak kérhetek tőled.
 JANI Tessék csak, báró úr.
 MAJTHÉNYI Mostantól kezdve független vagy, szabad, és egyenrangú. Egyenrangú minden terem-tett lénnel - velem is. Tehát nem szólítasz többé báró úrnak. Tegezel. Megértetted?
 JANI Ez... parancs, báró úr?
 MAJTHÉNYI *(sóhajt)* Parancs.
 JANI Igenis.

Csönd. JANI komoran teregeti száradni a kapcát. MAJTHÉNYI ismét a csomagot nézegeti.

MAJTHÉNYI Miért nem írt? *(A válla megrázkódik)* Miért?
 JANI Majd fog. Biztosan fog... Jó-zsi.

6. jelenet

Az emelvény: a New York-i városháza erkélye, mögötte szoba, asztallal, székekkel. Az asztalon gyertya. KOSSUTH és PULSZKY díszruhában. KOSSUTH szónokol, odalentről a tömeg z sivaja, taps, éljenzés, zúgás. A szónok háta mögül PULSZKY lesi a hallgatóság reakcióit.

KOSSUTH   ...az egyenlőtlen küzdelemben a Sátán hordái kerekedtek felül. A kétfejű osztrák ragadozó és a behemót orosz medve maguk alá gyúrték nemzetemet, és osztottak a koncon, míg Európa tétlenül nézte a dúlást és együttérző szép szavakon kívül egyebet nem nyújtott. Tétlenül nézte míg a zsarnokság ismét sírba fekteti a szabadságot, s akkor azután nem takarékoskodott a kenetes halotti beszédekkel az emberiség e legnagyobb eszméjének magyarországi sírja fölött! *(A tömeg zúg)* Én azonban hiszem, hogy az önök függetlenségi harcban, jogos forradalomban fogant óriás nemzete nem lesz érzéketlen az Óvilág függetlenségi harcaival és forradalmaival szemben. *(Balját szívére helyezi, jobbját a magasba emeli)* Hiszem, hogy a csillagok, melyek az önök lobogóját ékítik, felragyognak Európa felett és a büszke sas, mely minden nemzeti jelképünkön ott látható, fölszárnnyal az Óvilág fölött, és víjjogása a korhadt zarnokságnak végszava leend! Hiszem!

A tömeg tombol. KOSSUTH hátralép, az egyik székre rogy, kalapját az asztalra teszi és verejtékes homlokát törölgeti.

PULSZKY   Remek volt!

KOSSUTH   Még mindig rosszul vagyok. Mintha most is a hajó tántorogna a talpam alatt, és odalént nem a tömeg hullámozna, hanem az óceán, és nem arcok hanem halak, medúzák néznének rám.

PULSZKY   *(meg sem hallja)* Magaddal ragadtad őket!

KOSSUTH   *(kendőt húz elő, beletemeti arcát)* És a szemem is hiába hunyom le, ugyanaz.

PULSZKY   Lábad előtt hever az Újvilág! Épp úgy tombolnak a New York-i polgárok, mint három éve a ceglédi parasztok! Jól írja Whittier!

KOSSUTH   Az ki?

PULSZKY   Költő! Híres költő. Ódát írt hozzád ő is.

KOSSUTH   Bár Petőfi írt volna.

PULSZKY   Ha megengeded... *(Papírt húz elő)* Persze csak úgy kutya-futtában... Csak az első néhány sorra volt időm, gondoltam örülni fogsz neki.

KOSSUTH   *(a kendő mögül)* Egész New York hullámozik.

PULSZKY John Greenleaf Whittier: Kossuth! Mármint ez a címe. Kossuth.
 "Óh, két hatalmas földrész típusa, hőse te, Akiben Ázsiának próféta ihlete Európa erejével van egy lélekbe oltva..."

KOSSUTH Mi az hogy "típusa"?

PULSZKY Hogyhogy típusa?

KOSSUTH Az előbb azt mondtad: "Két hatalmas földrész típusa". Az meg mi?

PULSZKY Hát... így áll a versben. Típus. Márminthogy típus. Szóval érted: típus.

KOSSUTH Nem értem.

PULSZKY Nem ez a lényeg, hanem...

KOSSUTH Ha Petőfi írt volna ódát, most nem kellene fordítani.

PULSZKY sértetten összehajtogatja és elteszi a papírt. Az emelvény peremére lép - az erkélyre. Odakint zúg az éljen, majd ütemes kiáltozássá változik: Kosszus! Kosszus! Kosszus!

PULSZKY Látni akarnak.

KOSSUTH Már láttak.

PULSZKY Ki kell menned az erkélyre. Csak néhány szót mondj.

KOSSUTH Majd később.

PULSZKY Ezt nem engedhetjük meg magunknak. A rólad formált kép a mindenünk. Az egyetlen tőkénk.

KOSSUTH Hová hajszolsz?

PULSZKY Az eszme semmit sem ér ha nincs folytonosan a címlapon. Lent állnak a zszurnaliszták. Azt fogják írni: "a szónoklat után Európa hőse a felindult tömeg hívására mit sem hajtvá gőgösen hallgatott..."

KOSSUTH Rosszul vagyok!

PULSZKY A tengeri baj utórezgése. Egy-két nap és nyoma sem lesz. Legalább mutasd magad.

KOSSUTH Egy perc nyugtom nincs, egyetlen percem! A feleségemmel három napja beszéltem utoljára, de negyed óra múlva ránk rontottál, hogy fogadjam az Ohioi Lövészek küldöttségét!

PULSZKY A Virginiaiakét.

KOSSUTH Megölsz!

PULSZKY Én? Aki a széltől is óvlak, magam ellenőrzöm a szállodai szobád, mielőtt elfoglalnád, és a ruhád, mielőtt felöltened? Aki fullajtárként loholok előtted és mögötted?

KOSSUTH De a Virginiai Lövészek...

PULSZKY A Virginiai Lövészek hadnagya a virginiai szenátor legkisebb fia. És a virginiai szenátor szavazatára égető szükségünk van, ha azt kívánjuk, hogy a Szenátus ne csak szavakkal támogassa a magyar ügyet. Eredményre csak akkor számíthatunk, ha kezet fogsz vele. Vele is.

Mindenkivel. A legjobb volna, ha az összes amerikaival, a mit tudom én hány millióval. Hogy mindegyik megérinthessen. Látni akarnak. Adófizető polgárok, az ő kormányuk vendége vagy, az ő adójukból hívtak meg, tehát megfizettek érted. Az övék vagy. Joguk van hozzád. Téged akarnak.

KOSSUTH (nyög) Dehogy engem.

PULSZKY Hát?

KOSSUTH A festményt, a képmást, a plakátot! *(Letépi kabátját, repkednek a gombok)* Vedd föl!

PULSZKY *(hökkent)* Mi történt?

KOSSUTH Vedd föl!

PULSZKY *(öltözködik)* Nyugodj meg...

KOSSUTH *(odahajítja a kalapot)* Ezt is!

PULSZKY *(felveszi a kalapot)* Ezt nem lehet...

KOSSUTH Rosszul vagyok.

PULSZKY Lajos, az istenért...

KOSSUTH Állj ki az erkélyre...

PULSZKY Felismernek.

KOSSUTH Hogy ismernének fel, ha egyszer egyáltalán nem ismernek? Se engem se téged! Sötét is van.

PULSZKY De ők téged követelnek...

KOSSUTH Ott a kabát, a kalap. Tedd a balkezed a szívedre, emeld a jobbodat a magasba! Bírd ki! Nem lehetsz fáradt! Nem lehetsz rosszul! Csináld! *(Visszarogy az asztal mellé, arcát a kendőbe temeti, motyog)* Halak, halak, halak...

PULSZKY tétovázik, majd összeszedi magát, kilép az erkélyre. A zúgás erősödik. PULSZKY szívére helyezi balkezét és magasba emeli jobbját. Mámoros éljenzés: Kosszus! Kosszus! Kosszus!

KOSSUTH Halak, halak, halak...

7. jelenet

A sátor kitakarítva, ünnepre díszítve, a ponyva-falakon adventi koszorúk, az asztalon tiszta abrosz, rajta ünnepi vacsora maradványai. A new-budaiak ünnepre öltözöttek, legjobb ruhájukban ülik körül az asztalt. Az asztalfőn ÚJHÁZY. Hallgatagon néznek a kiürült tányérokra. VILMOS még fölvesz egy csontot, lerágja még egyszer.

VILMOS Pompás volt a pulyka, Terézia asszony.

MAJTHÉNYI Csak kicsinyke. Hagyni kellett volna még cseperedni.

ÚJHÁZYNÉ Az ünnep nem vár, míg meghízik a pulyka.

POMUTZ Így is majd kicsorbult a kardom a nyakán.

KLÁRA Gyuri!

POMUTZ Elnézést, Klára kisasszony.

ILKA Mennyi az idő?

MAJTHÉNYI *(komótosan előveszi zsebóráját)* Közel az éjfé.

ÚJHÁZYNÉ   A poharakat.
 JANI   *(fölpattan)* Majd én.
 ÚJHÁZYNÉ   Hova igyekszik Jani?
 JANI   Hogy a poharak...
 ÚJHÁZYNÉ   A pohárszékhez rohan, a metszett kristályokért?
 JANI   *(visszaül)* Csak úgy megszokásból.
 ÚJHÁZYNÉ   A poharakat.

Kiisszák poharukból a maradék vizet, vagy kilötybölik és a földre öntik. MADARÁSZ demizsont húz elő, töltöget.

JANI   *(fölpattan)* Majd én, miniszter úr...
 MADARÁSZ   *(nevet)* Miniszter úr?!
 KERÉNYI   Szilveszter napja... micsoda költeményt írt
                       Petőfi szilveszter napjáról. *(Felnyög)* Sándor!
                       Mindjárt annyi idős leszek mint ő, és még élek!
 MAJTHÉNYI   Történt már nagyobb tragédia is, mint hogy egy
                       költő még él.
 KERÉNYI   Tudni, mikor és hogyan kell meghalni! Ez a
                       zsenialitás.
 MADARÁSZ   *(visszazöttyen a helyére)* Miért kell mindig a
                       halálról beszélni? Pulykákéről vagy költőkéről?
                       Engem is kivégeztek már és lám, mégis találok
                       valami más témát!
 ÚJHÁZYNÉ   Maga belebolondult ebbe az in effigie
                       cirkuszba.
 MADARÁSZ   Nem így beszélne, Terézia asszony, ha magával,
                       vagy a férjével történt volna ilyesmi.
 ÚJHÁZY   Vége az évnek barátaim.
 MADARÁSZ   Az Óév haláláról akarsz beszélni?
 ÚJHÁZY   Az Újév születéséről.
 MADARÁSZ   Engedélyezem.
 ÚJHÁZY   *(feláll, magasba emeli a poharat)* Rövid leszek.
                       (Mocorgás az asztalnál) Hamarosan ráunkköszönt
                       az 1852-es esztendő. Mondhatnátok:
                       hál'istennek, mert ennél nyomorúságosabbat,
                       mint az óév nem láttunk még. De én azt mondom
                       nektek: kevés dicsőségesebb esztendőt jegyzett
                       a história, mint az 1851-eset, amelyben egy
                       rég, nagy nemzet született újjá poraiból mint
                       a főnixmadár!
 MAJTHÉNYI   *(előhúzza zsebóráját)* Azt hiszem... Lacikám...
 ÚJHÁZY   És ha most fázunk és sátorban lakunk is még a
                       tél közepén, s az ünnepi asztalra nem jut is
                       elegendő étel, tisztességes pohár; ne
                       felejtsetek: épp csak megtettük az első
                       lépéseket egy messzire vezető úton! És nekünk
                       barátaim, legalább nekünk látnunk kell, hogy mi
                       vár az út végén! Egy szépségében semmihez nem
                       fogható szabad, tágas ország, amely elegendő
                       helyet, javakat és teret kínál minden
                       polgárának, hogy megteremtse azt, aminek
                       megteremtésére született. Mert hiszen mivégre
                       vagyunk, ha nem arra, hogy teremtsünk? Minden

ember születik valamire, s mi éppenséggel arra, hogy felépítsük e boldog államot: talpünk alatt a föld melyen szemhatárig ring a búza és fejünk fölött nincs idegen úr csak az ég és a csillagok! Barátaim! A Kormányzó háza, mely Kossuth szállásául és New Hungary kormányzati központjául szolgál majdan, félig készen áll! Mondd, hány levelet írtál Kossuthnak, amióta megjött?

MADARÁSZ Nem számoltam.

ÚJHÁZY Klára Négyet.

MADARÁSZ És hányra válaszolt?

ÚJHÁZY Az ilyen kicsiségek sohasem...

Klára Egyre sem.

ÚJHÁZY Lassan jár a posta.

MADARÁSZ Szállj le a földre Laci.

ÚJHÁZY Ott vagyok. New Hungary földjén.

MADARÁSZ Ugyan, dehogy.

ÚJHÁZY A nemzetnek szüksége van...

MADARÁSZ A nemzet?! Mit gondolsz, ki emlékszik ránk? Kinek kellünk mi? Hány év, vagy hónap, amíg azt sem tudják már, kik voltunk? Vagy ami még rosszabb: lassanként kellemetlenné válunk. Kossuthnak talán máris...

ÚJHÁZY *(közbevág)* Megtiltom...

MADARÁSZ *(csikorogva)* Te nekem csak tanácsolhatsz Laci. De semmit nem tilthatsz meg.

VILMOS *(fékezne apját)* Apa...

KERÉNYI Szilveszter van, koccintsunk!

MADARÁSZ Majd ha befejeztem. Nem kellünk mi Kossuthnak Laci. De még az is lehet, hogy jobban járunk ha elfeledkeznek rólunk. Ő is, meg más is. Mert ha sokat ficáncolunk, egyszeriben csak eszébe ötlik az otthoniaknak: hopp! Nem volt éppenséggel fenéig tejfel ez az Ujházy. Nem az ő lelkén szárad, hogy Komárom mégis megadta magát? Tudom-tudom, te voltál, aki mindvégig ragaszkodtál hozzá: ne adjuk fel az ország utolsó bástyáját. Mégis te leszel az, aki elveszejtette. Én pedig akkor is a Zichy gyémántok tolvaja maradok, ha soha nem láttam a gyémántokat! Hiszen ezt írja rólam minden újság...

ÚJHÁZY Majd lesznek más újságok, amik mást írnak. És lesznek tisztalelkű emberek, akik nem zárják be a fülüket az igazság előtt. Mert az igazság előbb-utóbb...

MAJTHÉNYI Sem előbb sem utóbb. Mivel nem létezik. Csak ismétlés van. Amit százszor ismételsz, kívánatossá válik, amit ezerszer, az természetessé, amit pedig tízezerszer, az egyedül üdvözítő igazsággá. Bármit tettél és bármilyen vagy, azzá válsz, aminek mondanak.

ÚJHÁZY: Ismered az amerikai mondást? "Egy embert sokáig be lehet csapni, sok embert rövid ideig be lehet csapni, de sok embert sokáig nem lehet becsapni."

MADARÁSZ: Naív nép! Kezdők. Dehogynem lehet.

ÚJHÁZY: Márpedig olyan nincs, hogy a nemzet emlékezete...

MADARÁSZ: A nemzet emlékezete? Az nem magától való! Azt írni szokás. Meg átírni. Ahányszor csak kell. A propaganda csinálja a memóriát.

ÚJHÁZY: Mi dolgunk vele? Hinni kell, akarni. Ne légy ilyen keserű. Ez a csodák földje. Sehol másutt nem sikerülhet, csak itt. Lajos eljön és megcsináljuk az új, a sosemvolt országot, aminek nincsen átírható múltja, csak fényes jövője. Hiszen ezt akarjuk: egy másik Magyarországot! Egy másikat végre!

Csend.

POMUTZ: Hány óra?

MAJTHÉNYI: *(az órát rázogatja)* Már régen mondani akartam... Megállt az óram. Fogalmam sincs mennyi az idő. Valószínűleg régen elmúlt éjfél.

ILKA: Így nem lehet rendesen ünnepelni.

ÚJHÁZY: Mit számít, hogy éppen e pillanatban üti-e az éjfelet az óra...

VILMOS: Akkor lehetett éjfél, amikor a pulykáról volt szó.

ILKA: Miért éppen akkor?

KERÉNYI: Mi sose tudjuk, hogy mennyi az idő... Vagy lekésünk, vagy előreszaladunk, mindig máskor vagyunk, mint amikor éppen kellene...

VILMOS: És ha nem tudjuk az órát és a percet, akkor már nem is koccintunk az Újesztendőre? Akkor itt állunk a poharakkal ítéletnapig?

ÚJHÁZYNÉ: Laci... béküljenek meg. A kedvemért. Hiszen azelőtt együtt voltak mindig! Ha maguk ketten összefognának!

A két féfi némán egymásra köszönti a poharat.

ÚJHÁZY *(mindenkihez)* Boldog új esztendőt!

Koccintás, szerencsekívánatok röpködnek. Isznak.

POMUTZ *(egy szájharmonikát húz elő)* Ez egy olyan új dolog. Burlingtonban nagyon divatos. *(Belefúj)* Ott vettem.

ILKA: Olyan a hangja, mint a harmonikának.

POMUTZ: Az is. Szájharmonika. *(Játszani kezd)*

Egy darabig hallgatják, majd VILMOS meghajol ILKA előtt, és táncolni kezdenek. KERÉNYI felkéri KLÁRÁT, némi habozás után ÚJHÁZY is ÚJHÁZYNÉT. A tánc gyorsul. JANI magában ropja,

afféle "legényest" jár. MADARÁSZ is toppant egyet-egyet, és közben szájához emeli a demizsont. Csak MAJTHÉNYI húzódik komoran a sarokba. A ritmus gyorsul, a mozgás egyre vadabb. JANI olykor élesen füttyöget. KERÉNYI és KLÁRA egymásba feledkeznek. VILMOS vadul pörgeti ILKÁT. ÚJHÁZYNÉ zihál, verejtékezik, megtántorodik, ÚJHÁZY elkapja, és egy székre ülteti. Verejtékezik ő is. ÚJHÁZYNÉ riadtan átöleli a férjét, oldalához szorítja fejét. Így maradnak. Tombol a tánc. JANI középre perdül, ott járja magában. MADARÁSZ a magasba emeli a demizsont, úgy rikolt.

MADARÁSZ Boldog új esztendőt!

A táncolók mozdulatlaná dermednek.

8. jelenet

Kossuth az emelvényen, hajadonfőtt. Kezében üres pohár. Damasztal terített asztal, ezüst és kristálycsillogás.

KOSSUTH   És most, hogy vázoltam hazám szánnivaló állapotát, boldog új esztendőt kívánok a sajtó képviselőinek, akik megtiszteltek azzal, hogy újévi bankettjük dészvendégéül invitáltak. Boldog új esztendőt kíván önöknek az, aki maga is hírlapíróként kezdte, s míg tevékenykedett, soha szem elől nem tévesztette, hogy a sajtó szabadságánál drágább kincse nemzetnek nem lehet. Nincs kisebb vagy nagyobb sajtószabadság, hanem csak egyféle, a teljes, mert annak bárminemű korlátozása, legyen az bár a legravaszabbul elhelyezett, mégoly mellékesnek tetsző korlát is, menthetetlenül kihat az egészre, s a kezdetben talán észrevétlen apró hazugságok finom hálójával szövi át azt, míg végül az olvasó tűzre veti a lapot, mondván: hazudnak megint! (Taps, éljenzés.) Boldog új évet kíván hát önöknek a valahai hírlapíró, akinek egyszer már megadatott, hogy megízlelje hazájában a sajtó szabadságának mámorát, és nem nyugszik, amíg az ismét helyre nem áll!

Éljenzés, taps. A háttérből előront PULSZKY, egyik kezében arany zsebóra, a másikkban pezsgősüveg.

PULSZKY   Éjfél! (Leteszi a zsebórát, pezsgőt bont, tölt KOSSUTHnak, felragadja a poharát) Éjfél!!

Moraj, pezsgőpukkanások majd kintről hangosabb durranások: ágyútűz. KOSSUTH megrándul, szabad kezével ösztönösen díszkardjhoz kap. A zshivaj csöndesül, csak a tüzelés hallatszik.

PULSZKY   *(halkan)* Lajos... A New York-i polgárőrség. Az
éjfelet köszöntik.
KOSSUTH   *(elernyed)* Persze. *(Fakón)* Boldog új évet.

*A zsivaj felcsap. KOSSUTH és PULSZKY némán egymásra köszöntik
a poharat. Isznak. Sötét.
A táncolók megelevenednek. A zene és az ágyútűz összevegyül.
Tombol a tánc. Vége az első felvonásnak.*

MÁSODIK FELVONÁS

1. jelenet

New York-i szállodaszoba. KOSSUTH az asztalnál, előtte a Magyar Kölcsön tarka szelvényei, valamennyit aláírja. Az asztal túlvégén PULSZKY, a postát bontja.

KOSSUTH   *(ír)* Kilencvennyolc... kilencvenkilenc...
száz... *(A kezét masszírozza)* Merevek az
ujjaim, az egész alkarom. Százanként pihenőt
tartok, de hiába. És még sehol sincs a vége.
Biztos, hogy mindet alá kell írnom?

PULSZKY   Sajnos.

KOSSUTH   Az egy és ötdolláros címleteket is? Mi lenne,
ha csak a nagyobb címleteket szignálnám, azután
közvétennek egy újságcikket és abban
hitelesíteném a kisebbeket?

PULSZKY   Senki nem fogadná el a biankót és kútba esne az
egész Magyar Kölcsön. Pedig mennyit fordítot-
tunk a nyomdára. Szép lett. Majdnem olyan szép,
mint a Kossuth-bankók.

KOSSUTH   *(újra nekilát)* Egy... kettő... három...

PULSZKY   *(a leveleket válogatja, felragyog)* Egy hozzád
címezett pamflet. A rabszolgaságról. És
mellékelve egy költemény! *(Átfutja)* "Egy
amerikai rabszolga Kossuthhoz". Ez a címe. Az
első sorok hevenyészett fordításban...

KOSSUTH   Kímélj meg kérlek. Hatvannégy... hatvanöt...

PULSZKY   *(sértetten elteszi a levelet)* Majd később...

KOSSUTH   Egyéb?

PULSZKY   *(felemel egy köteg levelet)* Aki magyar itt van
az Egyesült Státusokban, mind téged ostromol:
öt és csak öt fogadd el egyetlen hiteles és
hivatalos emigránsnak.

KOSSUTH   Hivatalos emigránsok... Még csak az kell.
Hetvenkettő... hetvenhárom...

PULSZKY   Marakodnak és téged kívánnak döntőbírónak.

KOSSUTH   Mi van Újházyval? Miért nem jelentkezik?

PULSZKY   Írt.

KOSSUTH   Mikor?

PULSZKY   Többször.

KOSSUTH   Nem említetted.

PULSZKY   Annyi fontosabb teendőnk akadt.

KOSSUTH   Talán kissé túlságosan is megszűröd, ami eljut
hozzám, nyolcvanöt, nyolcvanhat.

PULSZKY   A titkár feladata, az, hogy szelektáljon,
ésszerű sorrendet állítson fel és előkészítse a
legsürgetőbb tennivalókat.

KOSSUTH   Újházy mégiscsak más. Az utolsó
kormánybiztosunk... kilencvennégy... mi már

mind Törökországban voltunk, és ő még hetekig igazgatta Komáromot, kilencvenöt. Továbbá kineveztem a magyar nemzet meghatalmazott követjévé még tavalyelőtt, kilencvenhat, levélben, kilencvenhét.

PULSZKY Talán hiba volt.

KOSSUTH Hiba? Kilencvenkilenc...

PULSZKY A levelei dagályosak, gondolatai zavarosak, terveit valóságtól elrugaszkodottak.

KOSSUTH Száz! Pihenő.

PULSZKY Ezért nem akartam elvonni vele a figyelmed fontosabb teendőkről.

KOSSUTH Talán mégiscsak az én dolgom eldönteni, hogy mi fontos és mi nem az.

PULSZKY Persze. De a te energiáid a nemzet energiái. Takarékoskodnunk kell vele.

KOSSUTH És talán azt is az én dolgom eldönteni, hogyan osztom be az energiáimat.

PULSZKY Persze. Közben azért írd, légy szíves.

KOSSUTH És talán azt is én döntöm el, hogy mikor tartok öt perc szünetet!

PULSZKY Úgy látom, kissé ingerült vagy.

KOSSUTH Levegőt! Levegőt akarok venni.

PULSZKY Te mindig tisztán látó ember voltál Lajos. Láss tisztán most is. *(Papírokat nyom Kossuth kezébe)* Tessék.

KOSSUTH Mi ez?

PULSZKY A kiadások, a bevételek.

KOSSUTH *(belepillant)* Ennyi pénz a szállásra? Hiszen mindenütt díszvendégek vagyunk.

PULSZKY Szóban. De a fogadósok tartják a markukat. És olyankor a városi előljárók éppen mindig távol vannak.

KOSSUTH Tizennégy amerikai város díszpolgára vagyok.

PULSZKY De egyetlen szállodának sem vagy ingyenvendége. És a Kongresszus nem mozdul. Baj van, Lajos. Az Egyesült Státusok kormányától csak szép szavak dőlnek de a pénz az nem. Nekünk pedig elsősorban az kell! Az otthoni hálózat fenntartására, és bővítésére, propagandára, és fegyverre! Hogy újrakezdhesük. Harmadik hónapja vagyunk itt és egyelőre semmi. Csak a magándományokra számíthatunk, a velünk szimpatizálók péterfilléreire. És erre való a Magyar Kölcsön. És ha a Magyar Kölcsönt lejegyzik, talán moccan az állam is. A polgár bukszáján át vezet az út a kincstárhoz. Nincs időnk, hogy fölösleges dolgokra pazaroljuk az energiáid.

KOSSUTH Újházy László nem dolog.

PULSZKY Megengedem. De fölösleges.

KOSSUTH A legkövetkezetesebb ember akit ismerek. A legelszántabb. Ha ő nem levelez, cikkez, szervez fáradhatatlanul, még most is a Porta

foglya vagyok. Ő szabadított ki. És én tudom, hogy mivel tartozom neki.

PULSZKY Köszönettel. Semmi egyébbel.

KOSSUTH Mondd, ki vezényel itt?

PULSZKY Természetesen te.

KOSSUTH Ki mozgat kicsodát? Pulszky Ferenc szabja meg, hogy mi a teendőm?

PULSZKY Vádolsz? Engem, akinek minden törekvése... Remélem nélkülem többre jutsz. Aki nemrég még országot szervezett, annak körutat szervezni semmiség. *(Papírt húz elő)* Tessék, Újházy levele. Már itt sem vagyok. *(Feláll)*

KOSSUTH Hová mész?

PULSZKY Összekészítem az iratokat, hogy rendben adhassam át.

KOSSUTH Maradsz.

PULSZKY De ha nem bírom bizalmadat...

KOSSUTH Azt mondtam, maradsz! *(Felbontja a levelet, olvas)* "Meglátod, hinni fogod magad is, hogy azok után, miket keresztül éltünk s tapasztaltunk, az ember lelke vonzódik a bűntől még tiszta vadonok felé..." *(Fölnéz)* Mindig vonzotta az öreget Rousseau. "Miólta a boldogtalan magyar hazát úgy tönkretették a zsarnokok, aristocraták és árulók, minden csepp vérem a bosszúban úgy ég, mint a vulkánnak föld alatti tüze..." Igazi romantikus.

PULSZKY Boldogtalan idealista.

KOSSUTH "A feladás mételye bűnbarlanggá változatta át a hont. Nincs barát, rokon, kiben bízhatnál... A fejek folyvást hullanak... *(A papírkötegebe lapoz)* Hosszú. *(Visszaadja)* Mi a veleje?

PULSZKY *(diadalmasan)* No lám. *(Leül, kölcsönjegyeket tol KOSSUTH elé)*

KOSSUTH *(sóhajt, nekilát)* Egy... kettő... Igazán nem tudom mihez kezdenék nélküled, Feri.

PULSZKY *(békülékeny)* Én csak az árnyékok vagyok. Tehát Újházy levelének lényege: új magyar kolónia Amerikában. Költözz oda hozzájuk Új-Budára, a házadat fölépítették, a földet lefoglalták számodra. Onnan irányítsd a magyarság dolgát, mint kormányzó. Harminc év alatt fölnevelnek egy új nemzedéket, mely az amerikai demokrácia eszméin cseperedvén visszatér az Óhazába és visszahódítja azt. Újházy kétfélmillió új magyar demokratát remél. Hát ennyi.

KOSSUTH *(abbahagyja az írást, fölnéz, azután folytatja)* Tizenhat... tizenhét...

2. jelenet

A sátorban egy karosszékekben ÚJHÁZYNÉ betegen, takarókba bugyolálva. MADARÁSZ, MAJTHÉNYI, ÚJHÁZY és JANI nyugtalanul

járkálnak, vagy áltevékenységekkel igyekeznek elfoglalni magukat. KLÁRA anyja mellett ül. A levegőben ideges várakozás.

ÚJHÁZYNÉ   Nem neked való Klára. Másféle ember. Nemes, lobbanékony, szomorú... Neked nem költőre van szükséged.

KLÁRA   Mert ezt is olyan jól tudja a mama, ugye? És még sosem tévedett, ugye?

ÚJHÁZYNÉ   Lehet, hogy már tévedtem. De most nem.

KLÁRA   Ilkáról is mindent tud?

ÚJHÁZYNÉ   Fáj nekem, amikor látom, hogy mennyire gyűlölsz a hugodat.

KLÁRA   Nem is tudok gyűlölni. Csak...

ÚJHÁZYNÉ   Csak?

KLÁRA   *(lenyeli mondandóját)* Nincs csak.

ÚJHÁZYNÉ   Ilka nem tehet róla, hogy annyival fiatalabb, és hogy annyival... szebb.

KLÁRA   Ezt most miért kellett, mama?

ÚJHÁZYNÉ   Az Újházy családban a szép szavak érnek a legtöbbet. A csillagok, a felhők, a légvárak. De én Várady-Szakmáry Teréznek születtem. És minálunk az igazság ért a legtöbbet. Akkor is ha kegyetlen. És hiába Újházy a neved, felerészben akkor is Várady-Szakmáry vagy. Hát azért. Klára... még minden lehetséges. Még csak harminc éves vagy...

KLÁRA   Harminc éves!

ÚJHÁZYNÉ   Azt mondtam: még csak harminc éves.

KLÁRA   Vénasszony!

ÚJHÁZYNÉ   És nincs nálad melegebb szívű teremtes a földkereken. És meg fogod találni azt, akinek éppen ez a legfontosabb. Megtalálsz itt a prérin is. Higyjél nekem. *(Lehunytja a szemét)*

KLÁRA   *(megriad)* Mama.

ÚJHÁZYNÉ   Apádat... ne engedd el Kossuthhoz. Mondd neki, hogy a hosszú út... Hogy meghűl.

KLÁRA   Majd a mama megmondja.

POMUTZ és KERÉNYI lépnek a sátorba. KLÁRA felugrik. Az érkezők mögött KEOKUK és TLALOHA. KEOKUK ősz, méltóságteljes törzsfőnök. Ruházata vegyes: díszesen hímzett bőrlábszárvédő és mokasszin, hajpánt és tollas fejdísz, ám európai felöltő és ing. Övében revolver és tomahawk. TLALOHA tetőtől talpig finoman kikészített bőrökbe bugyolált fiatalasszony. KEOKUK a szívére helyezi a kezét és meghajol.

KLÁRA   *(repesve)* Végre!

ÚJHÁZY   *(érdeklődő, jóindulatú csodálkozással)* Nahát. *(POMUTZhoz)* Nehéz volt velük? *(KEOKUKhoz)* Majd mutogatok.

KEOKUK   Úgy sokkal nehezebb, tisztelt uram.

ÚJHÁZY   *(zavartan)* Bocsánat. Nem tudtam, hogy beszél.

KEOKUK A beszéd különbözteti meg az állatot az embertől, uram.
 ÚJHÁZY Mármost, hogy beszél angolul.
 KEOKUK Franciául is, amennyiben az önnek kényelmesebb. Parlez vous français?
 ÚJHÁZY Un peu, de inkább az angol.
 KEOKUK Ahogy óhajtja.
 POMUTZ Bemutatom Mr Keokukot, a sauk törzs főnökét. Mr Keokuk, Mr Újházy, Mr Keokuk, Mr Madarász, Mr Keokuk, Mr Majthényi, Mr Keokuk, Mr...
 (Habozik)
 JANI Jani!
 POMUTZ Jani.
 ÚJHÁZY Szóval... önök lődöztek a környéken a nyáron?
 KEOKUK Háború volt uram. Olyankor úgy szokás.
 KERÉNYI Ez itt Tlaloha. Orvosságos asszony. Újházy úr leánya, Klára. (A bemutatottak kölcsönösen hajlonganak) És a beteg, Terézia asszony.
 KEOKUK Tlaloha mindent megtesz.
 KLÁRA (TLALOHÁhoz) Mi már találkoztunk. A tinta! (A székhöz vonszolja) Segíts rajta. Kérlek.

TLALOHA a szék mellé kuporodik, a beteget vizsgálja.

KEOKUK Sajnos Tlaloha nem beszél angolul, habár ő is tud négy idegen nyelvet, az algonquint, az irokézt, a delaware-t és a sziút. Parlez vous sioux, Monsieur?
 ÚJHÁZY Non.
 KEOKUK Pedig gyönyörű nyelv, semmivel sem alábbvaló másoknál. Egyébként sejtettem, hogy önök nem beszélnek és pusztán azért bátorkodtam elkísérni Tlalohát hogy segítsen a kölcsönös megértést.

Mindannyian TLALOHÁT figyelik, aki porokat, füveket rakosgat a földre. ÚJHÁZY zavartan téblábol. MADARÁSZ az asztal felé int.

MADARÁSZ Parancsoljon, foglaljon helyet... Mr Keokuk.
 KEOKUK Köszönöm. (Az asztal mellé guggol) Így kényelmesebb.
 TLALOHA xxxxxxxxxx.
 KEOKUK Tlaloha vizet kér.
 ÚJHÁZY Igen. Vizet.
 KLÁRA Majd én... (Mer a tűzhely mellett álló csöbörből)
 TLALOHA xxxxxxxxxx.
 KEOKUK Tlaloha köszöni a vizet.

TLALOHA hosszasan kevergeti a szereket, majd amikor elkészül a keverék, a pohárba szórja.

MADARÁSZ Mivel kínálhatom meg, Mr Keokuk? Nem dúskálunk, de van itthon, ahogy önök mondják... egy kis tüzes víz.

KEOKUK Ezt nem mi mondjuk így Mr Madarász, hanem a fehérek szeretnék, ha így mondanánk. Mivel így olyan primitíven hangzik. Mi a whiskyt whiskynek hívjuk, a konyakot pedig konyaknak. Ha nem veszi rossznéven.

MADARÁSZ Dehogy. És mit kér?

KEOKUK Teát. Délután teázni szoktam. Whisky csak este, lefekvés előtt.

ILKA (szolgálatkész) Hozom.

TLALOHA ujjával kavargatja az italt a bögrében, majd KLÁRA segítségével itatni kezdi ÚJHÁZYNÉT.

MAJTHÉNYI (érdeklődve) Tehát ez az a Tlaloha, aki...

KLÁRA Most ne zavarja.

MAJTHÉNYI Aki állítólag jósolni is tud.

KEOKUK Igen, tud.

ILKA Kész a tea. (Töltöget.) Adok mindenkinek.

KEOKUK Köszönöm kisasszony.

ILKA Szívesen Mr Keokuk.

MADARÁSZ Tegyük föl, hogy valaki ismeri a jövőt. Akkor tud-e változtatni rajta?

KEOKUK Ha tudna, akkor az a jövő már nem ugyanaz a jövő volna.

MADARÁSZ Tehát nem tud. Akkor minek megismerni?

KEOKUK Legtöbbször jobban járunk, ha nem ismerjük meg. De a jövő gyakran megmutatkozik, ha akarjuk, ha nem. Jelek léteznek. Csak kevesen tudják olvasni. És a fehér ember már nem hisz bennük. Mennyit vitatkoztam erről barátaimmal a Harvardon.

ÚJHÁZY A... Harvard egyetemre járt?

TLALOHA (főlegyen esedik) xxxxxxxxxx.

KEOKUK Tlaloha azt mondja, Madame Újházy rövidesen elalszik.

TLALOHA xxxxxxxxxx.

KEOKUK xxxxxxxxxx.

ÚJHÁZY Mit mond? Hogy van?

KEOKUK Tlaloha azt mondja, az álom mindig reményt ad. Korábban kellett volna hívni.

ÚJHÁZY (dermedt) Nem engedte.

KLÁRA Mama...

Az indiánok felállnak. TLALOHA az asztalra teszi a bögrét. Csomagol.

TLALOHA xxxxxxxxxx.

KEOKUK Az orvosságot azért csak igya meg Madame Újházy. (Meghajolnak) Béke. (ILKÁhoz) Köszönöm a teát.

MAJTHÉNYI És... nem lehetne mégis kipróbálni?

MADARÁSZ Mit?
 POMUTZ A jóslást.
 KEOKUK xxxxxxxxx?
 TLALOHA xxxxxxxxx.
 KEOKUK xxxxxxxxx!
 KEOKUK Tlaloha azt mondja, nem szívesen jósol.
 MAJTHÉNYI És ha megparancsolja neki?
 KEOKUK Jósolni nem lehet parancsra.
 MAJTHÉNYI Pedig kíváncsi vagyok. A jövőre. Igazán.
 KLÁRA (KERÉNYIre pillant) Én is szeretném ha...
 ÚJHÁZY Én inkább... (Megborzong) Nem akarom tudni.
 KEOKUK xxxxxxxxx.

TLALOHA a tűzhelyhez lép, hosszan a lángokba bámul.

ILKA Most... jósol?

Csönd. TLALOHA hirtelen megpördül, KEOKUKra néz.

TLALOHA xxxxxxxxx.
 KEOKUK xxxxxxxxx?

TLALOHA némán a fejét rázza.

KEOKUK xxxxxxxxx?!

TLALOHA ismét a fejét rázza.

POMUTZ Azért most már mondhatna valamit.

TLALOHA nekiiramodik, körbeszalad a sátorban, egyenként mindenkinek a szemébe néz, mindenkit megérint. ÚJHÁZYNE előtt földig hajol. Sarkon fordul, kirohan a sátorból. Riadalom, felháborodás.

POMUTZ Mégiscsak több a soknál!
 MADARÁSZ Mi ez?!
 JANI Az úristenit!
 MAJTHÉNYI (rémült) Mit látott?
 ILKA Meg kell mondania!
 KLÁRA (tenyerébe temeti arcát) Istenem...
 MADARÁSZ Mr Keokuk, állítsa meg, hívja vissza!
 KEOKUK (a bejárathoz ugrik) xxxxxxxxx! (Kirohan ő is.)
 POMUTZ Hé! Álljanak meg, hé!

Valamennyien kiáltozva kigomolyognak a sátorból. Csak ÚJHÁZY marad odabent. A feleségéhez lép, aki moccantlanul, lehunyt szemmel fekszik a széken. ÚJHÁZY letérdel, atöleli az asszony térdét, és az ölébe hajtja a fejét.

3. jelenet

KOSSUTH és PULSZKY, az Emperor folyami gőzös fedélzetén.
PULSZKY a korlátnál áll KOSSUTH kabátjában és kalapjában,
mosolyog, kendőt lobogtat. KOSSUTH háttal neki nyugszéken ül.
Olvas. Mellette üres nyugszék. Távolról éljenzés, díszlövés.

PULSZKY Leszakad a karom.
KOSSUTH (föl sem néz a papírokból) A hazáért teszed.
PULSZKY Mit kezd a haza egy félkarú Pulszkyval?
KOSSUTH Kérlek, ne vedd rossz néven, de amióta New Yorkban leszálltunk a hajóról, forog velem a világ, ha vizet látok, akár tenger, akár folyó. Ez a gőzös meg mintha utánozni akarná a nagytestvéreit az óceánon, időnként jól meghintáztat. Gonosz jószág.
PULSZKY Ráadásul úgy hívják: Emperor. Akárhogy csűrömc-savarom, ez annyit jelent: császár.
KOSSUTH Mondtam, hogy gonosz jószág.
PULSZKY (lankadatlanul integet) Teljes gőzzel haladunk, és a parton tömeg, ameddig a szem ellát. Ez a Mississipp-i háromolyan széles mint a Duna. A közepéig nem látnak el.
KOSSUTH Úgy vettem észre igen sokaknak van messzelátója. Én már nem állok a lábamon. Kérlek Feri.
PULSZKY Természetesen. Bár nem éppen titkári feladat.
KOSSUTH Kevesen vagyunk. Mindenkinek el kell végeznie mindent, ami adódik. (Papírt nyújt PULSZKY felé) Ez mi?
PULSZKY (Leereszti a kezét) Elszámolás. A Magyar Kölcsön...
KOSSUTH Folytasd.
PULSZKY Folytatom.
KOSSUTH Az integetést!
PULSZKY (könyörögve) Az istenért...
KOSSUTH Híveket kell szereznünk! Abba ne hagyd!
PULSZKY (nyögve) Persze. Tehát a kölcsönt illetően nem váltak be a számításaink. A negyedét sem jegyezték. Szép szó, mosoly, ígéret volt elég, hiszen tudod...
KOSSUTH Pontosan mennyink van?
PULSZKY Némi tartozásunk.
KOSSUTH Mit?
PULSZKY (nyugtatóan) Már nem sok. A féláron felkínált puskák a New York-i arzenálban.... A felét azért ki kell fizetni. Némi szerencséivel talán sikerül... engedelmeddel kart váltok. (Ballal folytatja az integetést.)
KOSSUTH Én jobbkezes vagyok.
PULSZKY Ezen a ponton megtagadom az engedelmességet! Jó esetben tehát még itt létünk alatt kifizethetjük a puskákat. Akkor van tizenháromezer igen modern puskánk.

KOSSUTH New Yorkban. Az új magyar felkeléshez. De a hazaszállításhoz nincs pénzünk.

PULSZKY Elfogyott. Vagyis be sem folyt.

KOSSUTH Lassan az erőm is elfogy. Elegem van.

PULSZKY Hat otthoni emberünket letartóztatták.

KOSSUTH Mit? És ezt csak így mondod?

PULSZKY Nem akartalak ezzel is terhelni.

KOSSUTH A részleteket!

PULSZKY Egyelőre nem ismeretesek. Legjobb informátoraink hallgatnak, félő, hogy őket sem kerülte el a letartóztatási hullám.

KOSSUTH *(csikorogva)* És mi itt parádézunk a Mississippin, miközben leghűbb embereinket sorra bebörtönzik?

PULSZKY Itt tehetjük a legtöbbet. Pénz kell, ami támogatást szerez, és támogatás, ami pénzt. *(Lerogy Kossuth mellé)* Már megbocsáss, de a kalapod igen kényelmetlen. *(Leveszi)*

KOSSUTH Nem azért hordom, mert kényelmes.

PULSZKY Én sem.

KOSSUTH *(hirtelen dühvel)* Átkozott Amerika!

PULSZKY *(vastag papírköteget húz elő kabátja alól)* Tudod hol tartok? Kétszáztizenegy.

KOSSUTH Kétszáztizenegy micsoda?

PULSZKY Ennyi költeményt írtak hozzád, amióta partra tettük a lábunkat, ennyi ódát, himnusz, panegyricust! Amint lesz egy kis nyugovásunk, lefordítom mindet és kiadjuk! Óriási hatása lesz! Kétszáztizenegy!

KOSSUTH Bár ennyiszor tizezer dollárt adtak volna! Átkozott Amerika!

4. jelenet

1852 márciusa.

A sátor mellett egyszerű fakereszt.

A kereszt előtt ÚJHÁZY és KLÁRA térdelnek. ÚJHÁZY mellett a földön nyereg. Valamivel hátrébb POMUTZ várakozik tiszteletteljes némaságban, ő a vállán tartja az útiholmit. A térdelők szedelődzködnek, ÚJHÁZY nyögve emeli a súlyos nyeret. Madarász némán nézi őket oldalról.

ÚJHÁZY Nem gondoltad meg magad?

MADARÁSZ Nem.

ÚJHÁZY Tárt karokkal fogadna.

MADARÁSZ Tudom.

ÚJHÁZY Az első szava az lesz: hol van Madarász?

MADARÁSZ Tudom.

ÚJHÁZY Tarts velünk.

MADARÁSZ Nem.

POMUTZ a földre dobja a nyeret, háttal a vitatkozóknak ráül, tüntetőleg várakozik.

ÚJHÁZY: Ez nem büszkeség. Ez kevélység. Veszekedett gőg.

MADARÁSZ: Miért nem válaszolt a leveleimre? Miért nem mondta el ország-világ előtt, hogy mi történt a Zichy-gyémántokkal? Miért hagyta, hogy az osztrákok világszerte mocskolják Magyarországot belügyminiszterét – nota bene egy in effigie kivégzett embert, ami már-már hullagyalázás – mint szemérmetlen tolvajt? Miért hagyta Lajos, hogy egész Európa úgy higgye, szép volt a magyar forradalom, szép, milyen kár, hogy belügyminiszternek tolvajt állítottak!? Bekentek rágalommal tetőtől talpig, és az egyetlen, akinek csak egy szavába kerülne lemosni rólam a gyalázatot, hallgat?!

ÚJHÁZY: De hát... Mondd meg végre, mi történt azokkal a gyémántokkal.

MADARÁSZ: Kérdezd Lajost.

ÚJHÁZY: Meg is kérdezem. De talán egyszerűbb volna, ha te...

MADARÁSZ: Soha. Bármikor meghalok érte, ha kell. De amíg tisztára nem mos, addig nincs a számára mondandóm. Nincs alku.

Csend.

ÚJHÁZY: De azt mondhatom-e neki, hogy te is idevárod, New-Budára?

Csend.

MADARÁSZ: Mondhatod. *(Kimegy)*

ÚJHÁZY: *(megöleli KLÁRÁT)* Hogy hasonlítasz szegény anyádra. És mióta magunk maradtunk, egyre inkább.

KLÁRA: És nem csak a vonásaim.

ÚJHÁZY: Remélem. *(Kimegy.)*

POMUTZ: *(habozva közelít Klárához)* Szóval...

KLÁRA: Jobb, ha indul.

POMUTZ: Meg sem hallgat?

KLÁRA: Én igazán kedvelem Gyuri. Annyira, hogy szeretnék valamit megtakarítani magának. Olyasmit, amire talán rossz szívvel emlékezne.

POMUTZ: *(hirtelen indulattal)* Azt hiszi Kerényivel jobban jár? Azt hiszi ez a hagymázás, gőzös szájalás... Hát arra van szüksége? Klára kisasszony, hallgasson a józan eszére!

KLÁRA: Éppen arra hallgatok, amikor most elkészönök magától. Az isten megáldja.

ÚJHÁZY: *(kintről)* Gyuri!

POMUTZ: Megyek.

POMUTZ ki. KLÁRA mozdulatlan.

5. jelenet

MAJTHÉNYI *(levelet ír)* New Buda, 1852. március 9. Szeretett kedvesem! Gyakorta fölmerül bennem a kétely, vajon leveleid elkallódtak-e a hosszú úton, avagy írtál-e egyáltalán? Hiába írok is azonban az én irántad való szeretetemről, ha egyszer a te szereteted másforma, én legalább nem értem; hahogy jéghideg, az bizonyos. Te azt véled, hogy itt nincs más, csak nélkülözés, ám ez csupán attól függ, mit kell nélkülözni? Teszem, nekem nőmet, kit még mindig szeretek, nélkülözni igen nehéz, ellenkezőleg a pamlagot és karszéket szerfelett könnyű. Tovább én terád nem várhatok. Isten veled kedvesem, imádkozom a Mindenhatóhoz, hogy mentő ujját soha le ne vegye rólad úgy, amiképpen én az enyémet most leveszem. Ölel: Józsi.

6. jelenet

MADARÁSZ az asztalnál ül, hűledezve bámul VILMOSra. Fia hanyag testtartásban áll előtte, ILKA a fiú válla fölött leskel.

MADARÁSZ   Hogyan?
VILMOS   Jól hallottad apa.
MADARÁSZ   Biztos?
VILMOS   Biztos. Igaz, Ilka? Mikor?
ILKA   A nyár végén.
VILMOS   Nem is gratulálsz? Az unokád!
MADARÁSZ   És ezt a pillanatot választottátok ki. Mert Újházy nincs itthon.
VILMOS   Dehogy. Csak éppen így alakult.
ILKA   Biztosan fiú lesz. Érzem. Az anyák megérik.
MADARÁSZ   És tőle féltek, tőlem meg nem.
VILMOS   Miért félnénk tőle? Neki éppúgy unokája lesz, mint neked.
ILKA   Majd Laci bácsi is játszik vele. Meg persze a papa is.
MADARÁSZ   Hogy apád mit szól, azt rövidesen meglátjuk. De vajon anyád mit szólna most? Aki felülről talán mindezt látja.
VILMOS   Ez igazán fölösleges, apa. Egyébként is előbb-utóbb összeházasodunk.
ILKA   Előbb-utóbb?
VILMOS   Csak úgy mondtam. És az esküvőnkre remélem eljössz.
MADARÁSZ   Hova?
VILMOS   Davenportba. Vagy St Louisba. Még meglátjuk.
MADARÁSZ   Hogy... elmentek?
VILMOS   Ez volt a másik, amit el akartam mondani.
MADARÁSZ   De hát... Hogy képzelitek? És ha amúgyis összeházasodtok, akkor... Itt nagyváros lesz.

ILKA Majd néha eljövünk látogatóba.
VILMOS Nem lesz itt semmi apa, tudod te azt nagyon jól.

MADARÁSZ A múltkori postával jött a levél: kétszánegyven magyar indult meg New-Buda felé! Egy egész hajónyi bújdosó!

VILMOS (nevet) Tudom. Akik unalmukban dalárdát alakítottak az óceánon és most kórusként akarnak megélni a Keleti Parton. Majd megírod, ha ideértek apa.

MADARÁSZ Nem mehettek el csak így.

VILMOS Hát hogyan?

ILKA Én itt nem bírom ki Laci bácsi.

MADARÁSZ Meg kell várnod az apádat, hogy megmondhasd neki! És Klárát, míg visszajön a burlingtoni vásárból!

ILKA Majd ha bolond leszek. Laci bácsi úgyis megmondja nekik.

MADARÁSZ Mikor akartok indulni?

VILMOS Ebben a pillanatban. Csak nem akartunk búcsú nélkül.

MADARÁSZ Nem, nem... Hogy csak így...

VILMOS Még valamit apa. Elköltözzünk, új életet kezdünk. Azt a kis pénzt, amit félretettünk... Légy szíves add ide.

MADARÁSZ Mit?!

VILMOS Indulótőke kell. Nem kívánhatod, hogy az unokád csak úgy belepottyanjon a semmibe. Nagy szükségünk volna arra a pénzre.

MADARÁSZ A jövő évi vetőmagra való.

VILMOS Nem az egészre gondoltam. Kétszáz dollár elég lesz.

MADARÁSZ A kétszázhuszból? Mit képzelsz tulajdonképpen? Úgy hallgatlak, mint aki megbénult, mint aki valami rossz álomba csöppent. Csak úgy uk-muk-fuk bejelentetted, hogy fölcsináltál valakit...

ILKA Laci bácsi!

MADARÁSZ Így hívják az illetet, nem?

VILMOS Légy szíves, ne beszélj így a jövőendő unokád anyjáról.

MADARÁSZ Ráadásul Újházy lányát! És csak úgy egyik percről a másikra foghegyről odaveted, hogy itthagysz csapot-papot, mindent, amibe belevágtunk, amiért verejtékeztünk, persze te nem, te inkább a lovadon parádéztál a prérin, értem már miért, értem én! És a tetejébe az utolsó fillérünket is elvinnéd?! Hogyan süllyedhettél idáig?

VILMOS Én csak élni akarok apa, élni. Nem fogom azzal tölteni a fiatalságomat, hogy egy sivár pusztaságban robotolok, mint valami utolsó jobbágy...

MADARÁSZ Itt nincsenek jobbágyok!

VILMOS Na és? Attól én boldogabb leszek? Mit érdekel! Mit érdekelnek az ideák, a látomások, a szép tervek! Torkig vagyok velük! Ha ideér az a dalárda, akkor énekeljenek majd egy rekviemet az eltávozott Madarász Vilmosért, meg persze az itt maradt Madarász Lászlóért, akinek a nevén ott a sosem alkuvó, veszett forradalmár bélyege.

MADARÁSZ Igenis ott van! Az nekem büszkén viselt kitüntetés!

VILMOS *(legyint)* Neked, apa, úgyse lehetett megmagyarázni soha semmit. Most sem várom hogy megérts. Tartsd meg a pénzt és vegyél rajta magot. Nem kell. Isten áldjon apa.

ILKA A viszontlátásra Laci bácsi.

VILMOS és ILKA a kijárat felé indulnak. MADARÁSZ az asztal mellett álló ládához ugrik, felrántja a fedelét.

MADARÁSZ Várj csak?! Nem szoktál te olyan könnyen lemondani arról, amit a fejedbe vettél! Főleg a pénzről! *(Belekotor a ládába)* Hol van?! *(Dühtől remegve közelít a fiához)* Add vissza, azonnal add vissza!

VILMOS *(Coltot ránt)* Nyugalom, apa. Nyugalom.

MADARÁSZ *(tajtékliz)* Fegyvert szegezel az apádra?

ILKA *(cibálja VILMOST)* Ne, Vilmos, ne!

VILMOS Ülj vissza a helyedre, apa!

MADARÁSZ Pisztolyt szegez rám a saját fiam...

VILMOS Apa... tudtam, hogy úgysem fogod ideadni. És nekem... nekünk nagyon nagy szükségünk van most a pénzre... Majd visszaadom. Nem fogom elherdálni. Befektetem. Most amúgy se tudnám visszaadni az egészet, mert a pisztolyt is abból vettem. Nyugodj meg. *(Rémülten hátrál a kijárat felé, egyik kezével ILKÁT húzza, másikkal a fegyvert tartja)*

MADARÁSZ *(a pisztoly felé indul)* Fegyvert szegez rám a fiam. Akkor lőjj le! Lődd le az apádat, mint egy kutyát! Ha már kiraboltad, akkor durrantsd is le, ahogy a rendes útonállók csinálják! Nekem már mindegy! Engem már felakasztottak! Én már úgy ismerem a halált, mint a testvéretem! Mire vársz, te föld szégyene! Te rühös!

Rájuk ront, VILMOS ordít, ILKA sikolt, menekülnek. Kintről nyerítés. MADARÁSZ lerángat a cölöpről egy puskát, kirohan. Lódobogás, lövések, üvöltés, sikoly, csatazaj.

7. jelenet

KOSSUTH és ÚJHÁZY boldogan ölelkeznek a fedélzeten. POMUTZ és PULSZKY meghatottan figyelik a jelenetet.

ÚJHÁZY Lajos! *(Kibontakozik)* Kormányzó úr...
 KOSSUTH A legszebb pillanat azóta, hogy nekivágtunk Amerikának. Újházy Laci! Akkor láttalak utoljára, amikor átadtam a megbízóleveledet Komáromba. Most pedig *(Szélesen a part felé int)* St Louis! És micsoda napon, micsoda fényes emlékezetű napon! *(Újra megöleli)*
 ÚJHÁZY Régen volt részem ilyen megnyugvásban. Magyarország utánam jött! Ahol a Kormányzó, ott az ország! Engedd meg: Pomutz őrnagy a komáromi védőseregből.
 POMUTZ *(összevágja a bokáját)* Soha nem hittem volna, hogy abban a megtiszteltetésben lesz részem, hogy maga Kossuth...
 KOSSUTH Hagyjad fiam, hagyjad. *(Kezet fog vele)* Örülök, hogy megismertelek. Pulszky Ferit talán nem kell bemutatnom, ismeri őt ország-világ.
 PULSZKY *(kezet nyújt)* Isten hozott benneteket.
 KOSSUTH No és hol van Madarász?
 ÚJHÁZY Nem tudott eljönni.
 KOSSUTH *(gyanakodva)* Nem tudott?
 ÚJHÁZY Ismered.
 KOSSUTH Azért kérdem. Ha ő valahová el akar jutni, a poklok is átverekszi magát... Mi tartotta vissza?
 ÚJHÁZY Önmaga.
 KOSSUTH Nem akart eljönni.
 ÚJHÁZY Vannak bizonyos fenntartásai.
 KOSSUTH *(sóhaj)* Tudom én.
 ÚJHÁZY Ha már szóba került, engedd, hogy megkérdezzem... persze tudom, mellékes apróság, de Laci miatt szóba hoztam volna mindenképpen. A gyémántok ügye. A Zichy-gyémántok...
 KOSSUTH *(nevet)* Óh, ha most ez volna a legfontosabb dolgom! Boldog ember lennék, istenem, de boldog!
 PULSZKY Ezért jöttél? Hogy tisztázd a gyémánt-ügyet?
 ÚJHÁZY Tudjátok, miért jöttem. Megírtam épp elégszer. És ha jónak látjátok, rá is térhetünk...
 KOSSUTH Rá is térünk.
 PULSZKY De nem most. Indulnunk kell.
 ÚJHÁZY Hová?
 KOSSUTH Talán elfelejtettétek, mi van ma?
 POMUTZ Hát el lehet felejteni?
 PULSZKY Hajnalban már mindent egyeztettem a St Louis-i fogadó- és szervezőbizottsággal. *(Felsegíti KOSSUTHra a kabátot)* Népgyűlés a főtéren. *(Átadja a kalapot)* A városháza erkélyéről fogsz szónokolni. *(Átnyújtja a díszkardot)*
 KOSSUTH Olykor az az érzésem, hogy ismerem már az Egyesült Státusok valamennyi hivatalos

épületének erkélyét. *(Felövezi a díszkardját)*
Én a város díszvendége vagyok, ti az enyéim.

8. jelenet

KERÉNYI tétován válogat a szegekről lógó szerszámok között, leakaszt egy ást, bizonytalanul méregeti. KLÁRA mögötte áll.

KERÉNYI Talán ezt? *(Leakaszt egy kapát.)* Vagy ezt?
Esetleg mindkettőt. *(Az asztalhoz támasztja a szerszámokat.)* Csákány miért nincs?

KLÁRA *(könnyeit nyelve)* Nem magának való ez Frici.

KERÉNYI Csákányra volna a legnagyobb szükség. Veszek valahol útközben.

KLÁRA Belepusztul.

KERÉNYI Vagy ha odaérünk. Az lesz a legjobb. Végül is minek cipelni, ha csak ott veszem majd hasznát?

KLÁRA Hallja, amit mondok?

KERÉNYI Aranymosósztat is csak ott vásárolhatok.

KLÁRA Frici!!

KERÉNYI Persze, hogy hallok Klára kisasszony.

KLÁRA Nem a maga törékeny egészségének találták ki az aranyásást.

KERÉNYI Egész életemben átkoznám magam, ha most nem élnék ezzel a lehetőséggel. Ki tudja mikor kínál a sors még egy ilyen esélyt? *(Zsákot vesz elő, a párbeszéd alatt mindvégig csomagol, ingeket, alsóneműt tömköd belé)*

KLÁRA Miféle esélyt?

KERÉNYI Kint vár Franz a szekérrel. A cimborám.

KLÁRA Cimborája? Hiszen csak egyetlen egyszer találkoztak a burlingtoni kocsmában!

KERÉNYI Rendes ember. Számtantanár volt Wesztfáliában. Most meg aranyásó. A társam. Hol az alsóneműm?

KLÁRA *(benyúl az egyik ládába)* Itt. Tiszta. Kimostam.

KERÉNYI Köszönöm.

KLÁRA Nem is szólt, nem is figyelmeztetett!

KERÉNYI Franz most tudta megvenni a ponyvás szekeret. A nyár a legjobb a munkára. Legalább két hónap az út, minden perc drága.

KLÁRA Bele fog pusztulni.

KERÉNYI Azt mondják, Kaliforniában úgy hever az arany a vízmosásokban, mint másutt a kavics. Van ahol ásni sem kell, mosni sem, csak szedegetni.

KLÁRA Hányan mondják ezt? Hány szerencsés fickó? És akik hallgatnak? Akik megfagytak, éhen vesztek? Kallós Nándi sem írt azóta, hogy elment.

KERÉNYI Sors bona nihil aliut. Aki nem mer az nem nyer. *(Benyúl az egyik ládába)* Nicsak. Még egy alsó. Vagy ez Pomutzé?

KLÁRA *(megnézi)* A magáé.

KERÉNYI Legalább valamivel jól el leszek látva.

KLÁRA   Maga nem szerencsevadász. Magyar költő! A legnagyobbak közül.

KERÉNYI   Mondja, észrevette hogyan hat az emberre ez a pusztaság, ez a vadság?

KLÁRA   Nem tudom, mire gondol.

KERÉNYI   Őszintévé tesz. Itt minden primitív, nyers és egyenes – ilyenné lesz az ember is. Aki itt élve akar maradni, annak minden csepp erejére szüksége van. Józannak és tárgyilagosnak kell lennie. Nem pazarolhatja az energiáit önáltatásra.

KLÁRA   Maga költő és...

KERÉNYI   Azt mondta: a legnagyobbak közül való? Köszönöm Klára kisasszony. De hát tudjuk mi a valóság, igaz? Másodhegedűs. Az vagyok. Ismeretlen, másodvonalbeli poeta minor. Lábjegyzet a jövőendő könyvekben. Igen, egy lábrakelt lábjegyzet!

KLÁRA   Miért ilyen keserű?

KERÉNYI   Józan és tárgyilagos.

KLÁRA   Mit szólnának a barátai, ha most hallanák? Mit mondana Petőfi?

KERÉNYI   Semmit. *(Ledobja a zsákot)* Hiszen ő tett tönkre. Ő fokozott le lábjegyzetté! Idáig kellett menekülnöm, hogy fölismerjem. Át kellett hajóznom egy óceánt, hogy tisztán lássam magamat ott a távolban. Hogy lássam: az a porszem, aki én voltam, láthatatlan! Nincs! Én egyszerűen nem létezem. Mit gondol miért vágtam neki? Ugyan, mit keresek itt? Magyar költő a prérin?! Nevetséges! Szánalmas! De el kellett jönnöm, mert Sándor tönkretett. Nem csak engem. Mindenkit. Legföljebb a többiek később fogják belátni. Tudta mikor és hogyan kell meghalni, és ez a legfőbb tudás. Ez teszi a génuszt. Őutána szánalmas epigonná törpül mindenki, vagy az ő emlékét aprópénzre váltó szellemi hullarablóvá alacsonyodik.

KLÁRA   Akiben ilyen tűz ég, mint magában...

KERÉNYI   Az még mindig nem tanult meg takarékoskodni az energiáival. *(Fölveszi a zsákot, még egyszer belenéz a ládába)* Nicsak, még két tiszta alsó. Tulajdonképpen gazdag vagyok. *(A zsákba dobja.)*

KLÁRA   Könyvet adott ki New-Budán.

KERÉNYI   Hát aztán? Kiadtam negyven példányban. Vadnyugati magyar költészet, ugyan?! New-Buda házi poétája? Aki rímes arcképeket farag a magyar farmerekről? Mint a dilettáns Szemere? Ez legyek én? Préripoéta laureatus? Amit írtam megírtam, fölösleges volt az is. Még szerencse, hogy senki nem fog emlékezni rá.

KLÁRA   De igen. Én.

KERÉNYI   Köszönöm. Igazán köszönöm Klára kisasszony. Magánál jobb, nemesebb embert nem láttam soha.

KLÁRA Frici. Drága Frici. Aki egyszer költő...
KERÉNYI Az marad mindhalálíg? Nem, Klára kisasszony.
Tizenöt éves voltam, amikor megjelent az első
költeményem. Istenem milyen büszke voltam.
Akkor azt mondták: Kerényi Frigyes letette a
névjegyet! Hát most visszaveszi. Abbahagytam.
Kiiratkoztam. Még mindig csak huszonöt éves
vagyok! És mostantól nem költő. Nem tudom
micsoda, de valami más. Aranyásó,
szerencsevadász, revolverhős? Elég jól lövök
célba. Még annyi minden történhet! *(Beköti a*
zsák száját) Készen vagyok.
KLÁRA És... én?
KERÉNYI Maga?
KLÁRA Énvelem mi lesz?
KERÉNYI Hát... Nem is tudom...
KLÁRA És én még azt hittem... Miért nem tudja? Vak?
Süket? Igazán nem tudja? Feleljen. Feleljen!
KERÉNYI *(zavartan)* De, tudom. Tudom régóta.
KLÁRA És... és...
KERÉNYI Nincs és, Klára kisasszony. Józannak és
tárgyilagosságnak kell lennie. Maga sem paza-
rolhatja az energiáit önáltatásra. A többiektől
most nincs időm elbúcsúzni. Tegye meg a
nevemben. *(Felragadja a zsákot, vállára veti a*
kapát és az ásót) Minden jót. *(Kilép)*
KLÁRA Frici! Frici!
KERÉNYI *(kelletlenül visszalép a sátorba)* Tessék.
KLÁRA *(könyvet emel föl az asztalról)* Ezt nem viszi
magával? A versei. Legalább egy példányt. Amit
nekem dedikált.
KERÉNYI Csak olyasmit viszek, amire szükségem van.
Minden jót. *(Kilép)*

Kint szekérszörögés. KLÁRA a könyvet nézi.

9. jelenet

*KOSSUTH a St Louis-i városháza erkélyén. Felemelt kézzel
köszöni az éljenzést. Mögötte ÚJHÁZY, PULSZKY és POMUTZ.*

KOSSUTH Hölgyeim és Uraim! Ma van a magyarországi
forradalomnak negyedik évfordulója. Ilyenkor
rendesen azon hazafiakra emlékezünk, akik
meghaltak ezen a napon, mint a spártaiak
Thermopülénél. Én azonban most szeretném
bemutatni önöknek hazám egy olyan fiát, aki nem
kisebb tettekről nevezetes, mint a thermopülei
hősök, s mégis él, méghozzá itt, önök között, a
szabad Egyesült Státusokban! A magyarországi
Komárom utolsó kormánybiztosa és az iowai New
Buda első postamestere: Újházy László!

ÚJHÁZY előrelép. KOSSUTH szélesen megöleli. Éljenzés.

KOSSUTH   Boldog ország vagy te, Amerika, mert házat a szabadság egyetlen biztos talpkövére építetted! És boldog vagy te, mert nincs feletted zsarnok, ki a visszavonás Érisz-almáját vetné elébed, és gyűlöletet támasztana e nagy nemzeti családban: fajgyűlöletet, az emberiség átkát, a zsarnokság e vészhozó szövetségesét. Megkapó látvány, miként vándorolnak e partokra különböző országok elnyomottjai és válnak tagjaivá e nagy nemzetnek és születnek újjá, amint egyesülhetnek a közös szabadság nagy elvében, holott otthon más-más volt a történelmük, szokásuk és nyelvük. Mert hiszen nem a nyelv teszi a nemzetet! És nem a származás! Hanem az érdekek, a jogok, a kötelességek, a történelem, de főleg az intézmények közössége az, amely által a nyelvre nézve és fajilag különböző emberek egymáshoz fűződnek. De meg maguk a hegyláncok, a folyók és folyamok hálózatai, a talaj, amelynek porában összevegyülnek őseik halotti maradványai, kik ugyanazon földért és érdekért, a dicsőség és bánat közös örökségéért, a törvények és intézmények közösségéért, közös szabadságért és közös elnyomás ellen véreztek: mindezek bennfoglaltatnak a nemzet szó mindent felölelő értelmében!

A sátorban MADARÁSZ és KEOKUK. Kezükben kártya. KEOKUK óvatosan eldob egy lapot és kérdőn pillant MADARÁSZra.

MADARÁSZ   *(türelmetlen)* Nem, Mr Keokuk. Mondtam, hogy színre szín kötelező. Pirosra piros, zöldre zöld és a többi.

KEOKUK   *(visszaveszi a lapot, eldob egy másikat)* Így jó?

MADARÁSZ   Jónak jó, de biztos van ott nagyobb lap is. Például tök disznó.

KEOKUK   Disznó?

MADARÁSZ   Király.

KEOKUK   *(a lapokat nézegeti)* Az van.

MADARÁSZ   Na ugye.

KEOKUK   Miért nevezi a királyt disznónak?

MADARÁSZ   Kártyamondás. Egyébként tényleg az. Dobjon Mr Keokuk.

KEOKUK   Tessék. *(Dob)*

MADARÁSZ   *(diadalmasan)* Ezt most ütjük és besöpörjük!

KEOKUK   Csapda volt?

MADARÁSZ   Dehogy. Demonstráció. Most még csak tanulunk. Aztán játszunk majd tétre is, ha akarja. *(Whiskysüveget húz elő)*

KEOKUK Korai még. Én ilyenkor csak teát...

MADARÁSZ Ünnepe van, március 15-e.

KEOKUK Miféle ünnep?

MADARÁSZ A forradalomé.

KEOKUK Önnek mit jelent az, hogy forradalom?

MADARÁSZ (nevet) Istenemre, milyen jó kérdés! Mindenesetre olyasmi, amit utólag meg szokás ünnepelni.

KEOKUK Fontos ez önnek, Mr Madarász?

MADARÁSZ Az életemnél is fontosabb.

KEOKUK Én megszerettem önt, Mr Madarász.

MADARÁSZ És ez kölcsönös, Mr Keokuk.

KEOKUK (poharat vesz elő, MADARÁSZ tölt) Isten és a Nagy Szellem segítse önt.

MADARÁSZ Ön keresztény?

KEOKUK Mikor hogy. Úgy gondolom, sem Isten, sem a Nagy Szellem nem veheti rossz néven, ha a másiknak is megadom ami jár.

MADARÁSZ Nagyon okos. Hát akkor... (Feláll, tósztra emeli a poharat) Isten áldja boldogtalan hazámat! És... és a Nagy Szellem. (Iszik)

Az erkély alatt éljenzés, KOSSUTH csöndet kér.

KOSSUTH Hölgyeim és Uraim, St Louis polgárai! E mai nap számomra sokat jelent. A legtöbbet. A mi forradalmunk évfordulóját egy csepp vér sem szennyezi be! Örvendezett az egész ország, a levegő ragyogott a szabadság fényétől és a föld virágzó paradicsommá változott. Oly hosszú elnyomatás után remény költözött valamennyiünk szívébe.

MADARÁSZ eldobja az utolsó lapot és besöpri az egész paklit.

MADARÁSZ Nem baj Mr Keokuk. Gyakorlat kérdése. Rövidesen úgy játszik majd, mintha egész életében ezt csinálta volna. (Kever. Ismét előhúzza az üveget. Partnere felé kínálja)

KEOKUK (habozik, majd elfogadja) Csak mert ünnep van.

MADARÁSZ Ezt sosem gondoltam volna.

KEOKUK Mit?

MADARÁSZ Hogy eljön az életemben a pillanat, amikor egy indiánus lesz az egyetlen akivel beszélni tudok.

KEOKUK Talál valami kivetnivalót abban, hogy "indiánus"?

MADARÁSZ Ellenkezőleg Mr Keokuk. Megtisztelve érzem magam.

KEOKUK Lehet is, Mr Madarász. Az önök fogalmaival élve én király vagyok. Nem disznó, király!

MADARÁSZ Mondtam, hogy csak kártyakifejezés.

KEOKUK És azok voltak az őseim is sok-sok nemzedéken át. Teljes mértékben megérttem az ön

köztársaságpárti vonzalmait, mivel
 alkotmányjogot is tanultam a Harvardon, de
 szeretném, ha ezt nem tévesztené szem elől.
 MADARÁSZ És... hogyhogy tanulmányai után visszatért a
 prérre... és törzsfőnök maradt?
 KEOKUK Hogyan másként történhetett volna? Kis nép a
 miénk, minden fia számít.
 MADARÁSZ Hányan vannak?
 KEOKUK Kétszáztizenheten. De ha Tlaloha megszült
 azóta, hogy látogatóba indultam önhöz, akkor
 kétszáztizennyolcan.
 MADARÁSZ Tlaloha férjnél van?
 KEOKUK Az én népemnél mások a szokások.
 MADARÁSZ Úgy értem: ki az apa?
 KEOKUK Én.
 MADARÁSZ Gratulálok.
 KEOKUK Hiába a tanulmányok, a könyvek az elméletek.
 Ahogy önök mondanák: írott malaszt. Valójában
 egyedül ezzel segíthetem népemet. Hogy
 sokasodjunk. A számok kíméletlenek. Tudja Mr
 Madarász... amit most mondok, azt igen kevés
 fehér ember tudja... én költő vagyok. Sauk
 anyanyelvű költő. És összesen kétszáztizenhét
 ember élvezheti a költeményeimet! Vagy talán
 kétszáztizennyolc. Ez maga a megsemmisülés.
 Vajon érti-e? Nem a felfogóképességében
 kételkedem, de ön egy hatalmas nemzet fia, s
 talán nehezen fogja fel egy kis nép
 szempontjait. Én egyébként megteszek minden
 tőlem telhetőt. Mostanában teton sziú nyelven
 dolgozom. Pedig nem szeretem a teton sziúkat.
 Alattomos fajta. Bár persze vannak köztük jó
 emberek is. Ám a számokkal nem lehet
 vitatkozni. A teton sziúk hússzor annyian
 vannak mint mi.
 MADARÁSZ Négyezren?
 KEOKUK Majdnem.

Éljenezés, KOSSUTH csöndet kér.

KOSSUTH És én, aki 1848. március 15-én a teljes polgári
 és vallásszabadság elvének győzelmét láttam
 hazámban, 1850 március 15-én már gondterhes
 utamon haladtam ázsiai börtönöm felé. De
 csodálatosak az isteni gondviselés útjai. Mert
 ma, 1852. március 15-én, forradalmunk negyedik
 évfordulóján a gondviselés nagy jóságából itt
 állok óriási köztársaságuk szívében; már nem
 mint fogoly, hanem mint szabad ember a szabad
 emberek országában, nem csüggedve, szilárd
 bizalommal a jövőben, mert felemelte lelkemet a
 hatalmas lelkesedés a derék embereknek ebben az
 országában! Ez március 15-ének a története az
 én életemben. És kicsoda, ugyan miféle látnok

mondhatná meg, milyen lesz a jövő év március 15-e?

Dörgő tapsvihar, KOSSUTH megdicsőülten áll az ünneplés zivatarában, POMUTZ, PULSZKY és ÚJHÁZY a kezét rázzák.

MADARÁSZ (elázva) Március 15-e, Mr Keokuk, úgy bizony. Együtt voltunk mindnyájan. És hihetetlennek tűnt, hogy egyszer még ilyen pokolian magányos leszek. A testvérem, a barátaim és a fiam! (Csönd) A fiam. De hiszen elmondtam.

KEOKUK Elmondtá, Mr Madarász.

MADARÁSZ És Lajos, aki hallgat a gyémántokról, melyeket a kezébe adtam. De hiszen elmondtam.

KEOKUK Elmondtá, Mr Madarász. (Csönd) Pontosabban csak azt, hogy Mr Kossuth hallgat. De azt nem, hogy valójában mi történt a drágakövekkel.

MADARÁSZ Szeretné tudni?

KEOKUK Bizonyára érdekes történet.

MADARÁSZ Hallani akarja?

KEOKUK Ha önnek így könnyebb.

MADARÁSZ (felugrik, hisztérikus) Ki akarod szedni belőlem, mi? Hogy azután jelentsd, mi? Hát így állunk! Utánam nyúlnak ide is, nincs nyugtom sehol?! Már indiánus ügynökeik vannak? Vagy pedig nem is vagy te indiánus, csak beöltöztél? (Megragadja KEOKUK zekéjét) Le ezzel a maskarával! Mutasd, mi van alatta, miféle osztrák egyenbőr?!

KEOKUK (előrántja a tomahawkot) Ha még egyszer hozzám nyúl, Mr Madarász, nem tekintem barátságunkat.

MADARÁSZ (észretér) Ne haragudjon... Az idegeim. Meg tud bocsátani, Mr Keokuk? (Részeg zokogással) Kérem bocsásson meg!

KEOKUK (Egyik kezében a tomahawk, a másikkal megsimítja MADARÁSZ fejét) Szegény Mr Madarász.

10. jelenet

Az Emperor szalonja. Az asztalnál KOSSUTH és ÚJHÁZY, befejezik az ebédet. Ingujjban ülnek, mentéjük egy üres széken.

KOSSUTH (csirkecsontot szopogat) Ne haragudj, hogy ennyire siettettem az ebédet, de addig kell ennem, amíg a kikötőben rostokolunk, mert ha egyszer megindulunk, nekem ugyan egy falat le nem megy a torkomon.

ÚJHÁZY Éhes voltam én is.

KOSSUTH (felemeli a borospoharat) A hazára.

ÚJHÁZY (koccint) A hazára.

KOSSUTH A boruk nem valami híres.

ÚJHÁZY Itt a whisky járja. De majd meglátod milyen borunk lesz New-Budán. Írok haza

szőlővesszőért, az elég magabíró, túléli a hajóutat.

KOSSUTH Látom a kísérletező kedved a régi.

Csend.

ÚJHÁZY Gondolkoztál-e rajta?

KOSSUTH Természetesen.

ÚJHÁZY És?

KOSSUTH Mindig nagyon tiszteltelek Laci. Mindig sokra tartottam azt a képességedet....

ÚJHÁZY Egyszóval?

KOSSUTH Nem.

ÚJHÁZY És... miért?

KOSSUTH Mert... Nézd, nem alapíthatunk semmiféle New Hungaryt, semmi tartós magyar kolóniát hatezer mérföldnyire és egy óceánnyira a határtól. Nekünk ott kell állanunk a határon állandó készenlétben, hogy amint az idő megéri, habozás és késedelem nélkül otthon teremhessünk. Csak egy szerencsés pillanat, a dolgok kedvező környülállása szükséges, és Pest-Buda az ölünkbe hull. Érik az új forradalom. Mi Világosnál csak csatát veszítettünk és nem háborút.

ÚJHÁZY Azt hiszed, azért mert a vadonságban, a prérin lakom, nem jutnak el hozzám a világ hírei? Tévedsz. Tisztán látok. És amit látok, az nem új forradalom. Nem egyetlen szerencsés pillanat vagy kivételes csillagállás kérdése, hogy visszatérhessünk. Azok, akik az országot ma a piszkos markukban tartják, hosszú távra rendezkednek be. És a praktikáik bár gyomorforgatóak, de eredményesek, és a gyökereik mélyre nyúlnak. Hosszú idő fog beletelni, amíg ismét hazai földre tehetjük a lábunkat.

KOSSUTH Hónapok kérdése talán.

ÚJHÁZY Hosszú éveké. Évtizedeké.

KOSSUTH Azelőtt derülátóbb voltál.

ÚJHÁZY Az vagyok most is, csak másként. Tegyük fel, hogy igazad van, tegyük fel, valóban csupán hónapokról van szó. Ugyan kikkel térnél haza? Miért gondolod, hogy azok, akikkel visszatérsz, ezúttal nem egymás elleni fenekedéssel töltik a drága időt? Tudom, hogy az itteni magyar emigráció minden csoportja letette nálad a névjegyet New Yorkban, ahová nekem nem volt pénzem elmenni, mert ami dollárt megtakaríthattam, azt a te házádba fektettem. A new-budai kormányzó házába, mely készen áll, várja lakóját!

KOSSUTH Én a te önfeláldozó nemességedet kétségbe soha nem vontam...

ÚJHÁZY   És tudom én, milyen ez az emigráció. Miért gondolod, hogy ez a tucatnyi egymást szapultó csoportocská otthon másként viselkedik majd? Ezekkel nem érdemes hazatérni. Új emberfajta kell, amilyen nem volt még a nemzet történetében! Jellem, melynek nem csupán a saját szabadsága szent, de a másé is! Alkat, amely a boldogságra nem csak búsan áhítozik, hanem képes is rá. Az öregek erre már nem alkalmasak. Egy új nemzedéknek kell felnővekednie mindehhez. És erre való New Buda, erre New Hungary – egy kétmilliós ország az Újvilágban! Egy újfajta ember születhet most, és vele együtt a másik Magyarország! Gyere! Rád vár a feladat, mely nagyobb és nemesebb, annál is, amit eddig véghezvittél!

Csend.

KOSSUTH   *(elréved)* De hátha mégis úgy lehetne...
(Kijózanodik) Nem. Nem megyek Új-Budára.
ÚJHÁZY   Legalább látogass el hozzánk! Nézz körül!
KOSSUTH   Még látogatónak sem. És beleegyezésemet sem adom hozzá, hogy nélkülem nekivágj.
Magánemberként persze úgy teszel, ahogyan jónak látod. De Magyarország száműzött kormányzójának jóváhagyását nem bírod.
ÚJHÁZY   És a kinevezésem? Amit még Törökországból küldtél? *(Papírt ránt elő, de fejből idézi.)*
"Ezen levelem rendiben Újházy László sárosi főispánt és Komárom polgári kormányzóját, az Éjszakamerikai Egyesült Státusoknál a magyar nemzet meghatalmazott követjévé, s képviselőjévé nevezem, a visszahívásig. Bursa, 1850. márc. 27. Kossuth Lajos!"
KOSSUTH   A visszahívás ezennel megtörtént. Majd Pulszky megírja.

PULSZKY lép be, kezében zsebóra. Felkattintja a fedelét.

KOSSUTH   Laci... Kérlek, sértésnek ne vedd. Én változatlanul bízom benned és nagyra becsüllek.... *(Feláll, öltözködik. PULSZKY segít)* Nem lehet kétmillió embert kiszípkázni az országból és a világ végén arra nevelni őket, hogy majd visszatérnek! És ha netán sikerülne, – ami képtelenség – ha netán sikerülne, akkor még nagyobb a baj. Soha nem akarnának visszatérni. Ez a föld annyival többet kínál nekik verejtékükért cserébe, hogy ezerszer is meggondolnák – főként azok, akiket a legtisztábbnak és értékesebbnek tartasz: akik már itt születtek. Magyarország nem az ígéret földje volna számukra, hanem a szűkölködése és

a kényszereké. Egy ország van, azt kell
visszaszerezni, oda kell visszatérni. Nincs
másik Magyarország. (*Kínos zavarban*) És most
megbocsáss. Indulás előtt még a városházán... A
polgármester búcsúfogadása. Ugye megértesz? Nem
vagyok a magam ura. (*Sietősen megöleli ÚJHÁZYT*)
Az isten áldjon Laci.

KOSSUTH és PULSZKY kimennek. ÚJHÁZY magára marad.

ÚJHÁZY   Én tiszteltelek és szerettelek Lajos, de... de
amit most tettél... Holdkóros álmodozássá
degradáltad a legnagyobb tervet, amely...
Kitértél előle és megfutottál... Én
szabadítottalak ki! A vadonból! Én! És akkor
te... Ezt nem lett volna szabad... Ezt így
nem... Nem így.

11. jelenet

KLÁRA a sátorban. MAJTHÉNYI lép be, kezében bankjegyköteg.

MAJTHÉNYI   Hétszázötven. Hallja, Klára kisasszony?
KLÁRA   Hétszázötven dollár?
MAJTHÉNYI   (*belemarkol a bankjegykupacba, felhajítja, a*
dolláreső alá áll) Vagyon! Igazi vagyon!
KLÁRA   Még sosem láttam ilyennek.
MAJTHÉNYI   Még sosem volt hétszázötven dollárom!
(Letérdel, a bankókat szedegeti) Ezzel már
lehet kezdeni valamit!
KLÁRA   Megjött végre a pénz a feleségétől?
MAJTHÉNYI   A feleségem?! Aki egy dunyhát nem tudott utánam
küldeni, amikor kértem? Egy csizmát, amikor a
múlt télen majd lefagyott a lábam? Egy levelet,
hogy megmagyarázza miért nem küld? Az én
Idám... Eladtam a földem.
KLÁRA   (*döbbent*) Az egészet?
MAJTHÉNYI   Úgy vették, úgy adtam. Mindenestül. Az egész
Majthényi-féle földet, a félkész házzal, az
istállóval, az ökrökkel és a szekérrel - csak a
lovat nem adtam vele, hogysisne.
KLÁRA   Mi lesz New Hungaryval?
MAJTHÉNYI   (*feláll, a pénzt lobogtatja*) Ez igen! Vagyon!
KLÁRA   Miért csinálta?
MAJTHÉNYI   Mit kezdjek itt egyedül? Az asszony... eh,
minek mondjam Klára kisasszony. Úgysem érti.
Csak az értheti igazán, hogy mit jelent egyedül
maradni, akinek volt valaha párja.
KLÁRA   Köszönöm.
MAJTHÉNYI   Nem úgy értettem.
KLÁRA   Hát hogyan? Egyébként oly mindegy, hogyan
értette.

Csend.

MAJTHÉNYI Ha bejönnek hozzám vásárolni, Burlingtonba, mindig féláron kapnak mindent. Na, ez azért túlzás. De a legolcsóbban. Minden magyar!

KLÁRA Boltot nyit?

MAJTHÉNYI Átveszem a vegyeskereskedést. A Nassau és a Jefferson Street sarkán. A múltkor bent jártam és érdeklődtem, alkudtam is egy kicsit, de csak úgy virtusból, mert hiányzott a pénz. Hát most már nem hiányzik! Azt hiszem legjobb, ha mihamar bemegyek Burlingtonba és nyélbeütöm a vásárt. Talán még ma.

KLÁRA Kinek adta el?

MAJTHÉNYI Egy jenkinek. Az lesz az új szomszédjuk. Képzeld, lóhátról vette meg. Azt mondta egy perc gondolkodási időt ad, én meg láttam, hogy komolyan beszél, rábólintottam, elővette a nyeregtáskából a pénzt, azután meg a szerződést, úgy írta alá, hogy le se szállt. Ezeknek minden olyan sietős. Most meg elindult körül-nézni az új birtokán, talán már vissza is ért.

KLÁRA Szőke, magas...

MAJTHÉNYI Szőkének szőke, de hogy magas-e? Ki tudja azt lóhátról? Említette, hogy ismeri magát. Volt valami üzleti ajánlata, de maga elutasította.

KLÁRA És... fenntartja még?

MAJTHÉNYI Nem kérdezősködtem.

KLÁRA *(tükröt vesz elő a ládából, megigazítja a haját dúdol)* Akkor legyen.

MAJTHÉNYI Tessék?

KLÁRA Csak dúdoltam. *(Leteszi a tükröt, a bejárathoz lép)* Mikor látjuk?

MAJTHÉNYI Még megírok néhány levelet. Írok Lacinak is, itthagynom az aszalon. Ugye átadja, Klára kisasszony?

KLÁRA Átadom. *(Kilép.)*

MAJTHÉNYI *(az asztalra készíti a zöld tintásüveget, belemártja a tollat)* Szeretett Hitvesem! *(A toll nem fog, ingerülten újra az edénybe mártja)* Szeretett Hitvesem! *(Ismét nem fog, magához húzza az üveget, szájával lefelé fordítja - üres)* Ha nincs, hát nincs. *(Elhajítja a tollat, darabokra szaggatja az papírt. Főlemel még egy bankjegyet, kisiet)*

12. jelenet

Az Emperor fedélzetén KOSSUTH és PULSZKY integetnek a hajókorlátnál. Mellettük a két nyugszék.

KOSSUTH Most. Most tűntek el a fák mögött. *(Leereszti a kezét)*

PULSZKY *(leül az egyik nyugszékbe, papírokat emel fel a földről)* A kapitány szerint két-három óra múlva elérjük Palermót.

KOSSUTH Palermót?

PULSZKY A Missouri állambeli Palermót. Tudod, hogy itt milyen bolondok az emberek. Éppen tegnap nézegettem a térképet, és találtam kilenc Londont, hat Párizst, négy Amszterdamot, három Ogyesszát, és három Bécset.

KOSSUTH Meg egy New-Budát.

PULSZKY Azt is.

A sátorban MADARÁSZ és KEOKUK kártyáznak. Gyorsuló ütemben dobálják a lapokat, KEOKUK elhajítja az utolsót is, megmerevedik. MADARÁSZ az asztalon heverő kártyák fölé hajol, arcán hitetlenkedés. KEOKUK maga elé húzza a lapokat. MADARÁSZ a cölöphöz lép, leakasztja bíborbojtos honvédtiszti kardját. Átnyújtja a kardot a törzsfőnöknek. KEOKUK átveszi, felövezi, egy pillanatig büszkén áll a sátor közepén revolverrel, tomahawkkal, karddal. Mindketten visszatelepszene a kártyaasztalhoz.

PULSZKY Palermóban a polgármester fogad bennünket. Addig elintézhethetnénk néhány dolgot.

KOSSUTH Bánt ez a gyémánt-ügy is.

PULSZKY Szegény Madarász.

KOSSUTH Úgy kívánná a becsület, hogy...

PULSZKY De a politika másként kívánja.

KOSSUTH Ő nem követett el semmit. Sem becstelenséget, sem hibát.

PULSZKY Te sem. De ha most előhozakodsz a gyémánt-üggyel, akkor mindaz a rágalom, ami rajtaragadt Madarászon, rádzúdul. És vívhatunk még egy hírlapi csatát. Márpedig nekünk arra van szükségünk, hogy te makulátlan és támadhatatlan légy.

KOSSUTH Tudom. De Madarász Laci...

PULSZKY Neki mindegy, ott az őserdőjében.

KOSSUTH Hátha nem úgy érzi.

PULSZKY Az ő becsülete őserdei magánügy, a te híred világpolitikai tényező. *(Csönd.)* Itt a félbehagyott levél Szemerének. Éppen diktáltad, amikor Újházy megérkezett. Ott tartottál, hogy "és nem kevés személyes tapasztalatokat is gyűjthettem az itteni emigráció állapotáról."

KOSSUTH Igen. *(Hallgat.)*

PULSZKY *(kezében tollal várakozik)* Igen?

KOSSUTH Új bekezdés. *(Diktál.)* Meglátogatott a derék Újházy László is, kinek elvhűsége számomra mindig megkapó, személyisége pedig mindig talány. Olyasfajta ember ő, mint Torquato

Tasso, akit az olaszok "gran fabricatore propria infelicità"-nak neveztek el.
PULSZKY Lassabban. Légy szíves.
KOSSUTH Lassabban. Új bekezdés. Nemes, de szerencsétlen idealista ő, az idealistáknak abból a fajtájából, akik szinte maguk keresik az élet valóságával való folytonos összeütközést, és...
(Elhallgat, keresi a szavakat)
PULSZKY *(várakozik)* És...
KOSSUTH Húzd ki az "és"-t. Vége.
PULSZKY "...akik szinte maguk keresik az élet valóságával való folytonos összeütközést".
Pont. *(Csönd)*
KOSSUTH Új bekezdés. *(szavai halkulnak, a fény halványul, az emelvény végleg sötétbe borul)*
Ami tehát a kibújdosottak egymás közötti torzskodását illeti, mely annyit árt hírünknek és ezáltal ügyünknek, a következő gyakorlati lépéseket javaslom. Pro primo: egységes bizottmány szervezése, melyben valamennyi csoport száma és súlya szerint képviseltetik. Pro secundo...

ÚJHÁZY és POMUTZ állnak a Mississippi partján egy magaslaton. Integetnek, majd leeresztik a kezüket.

ÚJHÁZY Elment a hajó.

Csönd.

POMUTZ Laci bátyám, a kétségbeesésre nincs semmi ok.
ÚJHÁZY Ne vigasztalj.
POMUTZ Csak azt akartam elmondani...
ÚJHÁZY Nem szorulok rá. Emlékszel, hogy Pulszky említette azt a texasi milliommot?
POMUTZ Igen. McKinley. Úgy hívják. Valami birtokot kínált föl.
ÚJHÁZY Egy többezerholdas tagot. A magyaroknak - ingyen. Csupán mert rokonszenvezik az üggyel. Kossuth nem megy oda, nincs rá érkezése. Pedig... Többezer hold San Antonio mellett! Ahol meleg van. Mert ez a baj Iowával. Ez volt a hiba. A hideg. Rájöttem már régebben. De ha eladjuk mindenünket, és lemegyünk Texasba, akkor egyszeriben özönlenni kezdenek majd a mieink. És ha Kossuth látja, hogy Texasban igenis hemzsegnének a magyarok, akkor majd áldását adja arra, amire most még nem. Lajos politikus, az ő számára csak a tények beszélnek! De mi megteremtjük a tényeket, hogy ékebben szóljanak nálunknál!
POMUTZ Laci bátyám... El kell mondanom...
ÚJHÁZY Induljunk. *(Fölkapja csomagjait)* Induljunk minél hamarabb!

A sátorban MADARÁSZ diadalmasan eldobja az utolsó lapot. Felöltötte KEOKUK valamennyi elnyert holmiját, övében pisztolya és tomahawkja. A törzsfőnök ágyékkötőben vacog vele szemben, csupán a tiszti kard lóg az oldalán, és tollas fejéke van még a helyén. Most leveszi és átnyújtja MADARÁSZnak, aki a fejére illeszti.

POMUTZ   Másfelé mennék tovább.
ÚJHÁZY   Másfelé?
POMUTZ   Én mondani akartam Laci bátyám, de
                             belémfojtottad a szót.
ÚJHÁZY   Mit akartál mondani?
POMUTZ   Ugye tudsz arról az expedíciós seregről, amit
                             Lopez tábornok szervez Kuba felszabadítására?
ÚJHÁZY   Megírták a lapok.
POMUTZ   Hát én elszegődtem. St Louisban.
ÚJHÁZY   Pomutz György, Komárom rendőrfőnöke Havanna
                             ellen vonul?
POMUTZ   Havanna éppúgy zsarnokiga alatt nyög, mint
                             Buda. Csak nem az osztrákok, hanem a spanyolok
                             igája alatt.
ÚJHÁZY   És New Hungary? A terveink? És éppen most,
                             amikor áttelepülünk Texasba?! Már az új város
                             neve is megvan! Sírmező!
POMUTZ   Ami a texasi áttelepülést illeti... Biztosan
                             tudod, hogy mit csinálsz, Laci bátyám. Nem ezt
                             akartam. És nem így. Ezen a St Louis-i úton meg
                             akartam kérni tőled a lányod kezét.
ÚJHÁZY   Ilka túl fiatal. Nem engedem, hogy...
POMUTZ   Kláraét.
ÚJHÁZY   Tőle kell megkérdezned.
POMUTZ   Természetesen megkérdeztem.
ÚJHÁZY   Ha ő is úgy gondolja, akkor semmi akadályát nem
                             látom annak, hogy...
POMUTZ   Kikosarazott.
ÚJHÁZY   Igazán sajnálom.
POMUTZ   Mire visszaérsz, az a firkász már rátette a
                             kezét.
ÚJHÁZY   Firkász?
POMUTZ   Kerényi!
ÚJHÁZY   Firkásznak nevezed Kerényi Frigyet, a költőt?!
POMUTZ   Annak!
ÚJHÁZY   És... *(Meghökken.)* Mi az, hogy rátette a kezét?
POMUTZ   Klára bomlik érte, Kerényi pedig nem olyan
                             fajta, hogy ki ne használná a lehetőséget!
ÚJHÁZY   Taknyos! Hogyan merészelsz...?! Nem is tudom
                             kit sértettél meg jobban egyetlen mondatban,
                             engem, Klárát, vagy Kerényit, akinél
                             teheségebb poétát nem látott ez a század....
POMUTZ   Hát Petőfi?! Mindegy. Katona vagyok, mit
                             érdekel engem a költészet maga? Nem akartam én
                             megsértni senkit. Az én dolgom az, hogy
                             harcoljak a zsarnokság ellen. Odamegyek ahol

harcolhatok. Ha Kubába, hát akkor oda! És...
meg is fizetik.
ÚJHÁZY Zsoldos lettél?
POMUTZ A szabadság zsoldosa.

A sátorban KEOKUK diadalmasan eldobja az utolsó lapot. A helyzet fordított mint az imént, a törzsfőnökön szokott ruházatán kívül MADARÁSZ dolmánya, csizmája, míg a volt belügyminiszter egy szál hosszú alsóban vacog. Most feláll, és borzongva nekilát, hogy levesse azt is.

13. jelenet

ÚJHÁZY robban be a sátorba. KLÁRA csomagol.

ÚJHÁZY Egyszóval ma van a napja.
KLÁRA Már majdnem minden holmimat átvittem.
ÚJHÁZY Nem fér a fejembe.
KLÁRA Joggal várhatja el tőlem, hogy odaköltözzem.
ÚJHÁZY Majthényi házába.
KLÁRA Már nem az övé.
ÚJHÁZY Nem fér a fejembe! Kétszer láttad!
KLÁRA Háromszor.
ÚJHÁZY Le se száll a lóról, csak úgy odaveti neked, hogy elvenne feleségül?! Hát milyen ember az ilyen?
KLÁRA Derék.
ÚJHÁZY Te meg még utána az első szóra?! Nem szégyelled magad?
KLÁRA Papa... Nekem nincs több lehetőségem. És ha az embernek nincs több lehetősége, akkor azt fogadja el ami kínálkozik.
ÚJHÁZY Az első fütttyentésre?
KLÁRA Igen. Az elsőre. Mert retteg, hogy nem lesz második fütttyentés.
ÚJHÁZY Becsaptatok mind. Elárultatok. Ilka azzal a kéjenc nyikhajjal, te ezzel a jenkivel. Hozzám csak egyvalaki volt hű egész életemben, egyetlen egy! Akkor ma legyen a napja! (A cölöphöz ugrik, a holmik közt kutat) Ma indulunk Texasba!
KLÁRA Papa, ez bolondság. Mit kezdenél ott?
ÚJHÁZY Egy még újabb New-Budát. Az igazit. (Hirtelen megfordul.) Gyere velem.
KLÁRA Nem tehetem.
ÚJHÁZY (visszafordul) Hol a pokolban van az ásó?
KLÁRA Kaliforniában.
ÚJHÁZY Mit?
KLÁRA Elvitte Kerényi.

MADARÁSZ lép a sátorba, kezében whiskysüveg. Míg a két férfi beszél, KLÁRA továbbcsomagol.

ÚJHÁZY Most már csak üveggel a kezében látni?
MADARÁSZ Átmeneti állapot. Csak amíg termőre nem fordul a szőlő és meg nem lesz a saját borom.

ÚJHÁZY De hiszen hozzá sem kezdtél a telepítéshez!
MADARÁSZ Úgy az érdekes. Ha telepít, akkor bármilyen bolondnak kinő. De ha nem? Akkor mutatkozik meg, hogy velünk-e az Isten. Ha kihajt így is, velünk van, ha pedig nem, akkor elfordult tőlünk, és úgyis hiába.

ÚJHÁZY Nem lesz jó vége, Laci.
MADARÁSZ Ennek már régen vége van, Laci.
ÚJHÁZY Még minden megváltozhat.
MADARÁSZ Igen? Kezdjük egy apróságon. Mit mondott Lajos a Zichy-gyémántokról?

ÚJHÁZY Semmit. De ettől még nem kell...
MADARÁSZ Mikor hozza nyilvánosságra, hogy mi történt, mikor hárítja el a fejem fölül a rágalmakat?

ÚJHÁZY Erről nem beszélt, de szerintem...
MADARÁSZ *(felemeli az üveget)* Egészségünkre. A Kormányzóra.

ÚJHÁZY Ha velem jössz Texasba, másként fordulhat minden. Gondold meg: még egy esély.

MADARÁSZ Mire?
ÚJHÁZY A másik Magyarországra.
MADARÁSZ Ohó. Én most már itt maradok Laci. Jó nekem itt. Elücsörgök a tornácon. Iszogatok egy kicsit. És lesem, vajon kihajt-e a szőlő.

ÚJHÁZY Egy Madarász László? Egy Madarász Lászlónak ennyi elég?

MADARÁSZ Mostanában azon töprengek: attól, hogy idejöttem, vajon megváltoztam-e? Vagy éppen most ütközik ki, ami mindig is megvolt odabent, csak nem törhetett a felszínre? Elvesztem és megszűntem-e, avagy most mutatkozik meg igazi valóm? *(Iszik.)*

ÚJHÁZY *(a cölöphöz lép)* És a kapa? Hol van a kapa?
KLÁRA Azt is elvitte Kerényi.
ÚJHÁZY Árulók! Gyávák! Tolvajok! *(Kirohan.)*

Csend.

KLÁRA Papa. Szegény papa...
MADARÁSZ Ez az apák sorsa. A gyerekeik előbb utóbb azt mondják róluk: "szegény".

KLÁRA Ami a fiát, Vilmost illeti...
MADARÁSZ Nekem nincs fiam. Klára kisasszony. Egyébként... még nem is kívántam magának szerencsét és boldogságot! El ne mulasszam. Egészségére! *(Iszik.)*

KLÁRA Köszönöm.
MADARÁSZ És amúgy milyen ember az a jenki?
KLÁRA Derék.
MADARÁSZ Az a fő. A derék embert kenyérre lehet kenni. Meg azután úgy kell a derék ember, mint egy

falat kenyér. Akárhogy forgatjuk, egy derék
ember akkor is jó, ha kenik, meg akkor is ha
eszik. A derék ember arról ismerszik meg, hogy
aranyat ér, nem pedig aranyat ás.
KLÁRA   Mennem kell.
MADARÁSZ   Menjen csak, Klára kisasszony.

*KLÁRA ki, MADARÁSZ magára marad, az ágyba fekszik, a magasba
emeli az üveget, dúdol-énekel.*

MADARÁSZ   Aki nem lép egyszerre...
                            Yankee Doodle went to town...
                    (Kuncog)
                            Yankee Doodle went to town...
                            Nem kap rétest estére...

14. jelenet

*A sírkereszt mellett üres kocsi, a gyeplő a bakon. A kereszt
tövében nyitott gödör, a mélyből kardok villannak, föld repül
a nyitott sír peremére.*

JANI   *(hangja a gödörből)* Azért ezt se gondoltuk
volna, ugye? Hogy egyszer még ilyesmire
használjuk, ugye? *(Kiemelkedik a gödörből,
ruhaujján megtörli a pengét, magcsókolja, a
földkupacba szúrja)* Utoljára Arad mellett
forgattam egy csetepatéban Kosztolányi
parancsnoksága alatt. *(A gödör peremének
támaszkodik)* Úgy mentünk rájuk, hogy még!
Magukhoz se térhettek, mi meg sitty-sutty!
Futottak, mint a nyúl, de mi nem hagytunk békét
nekik...

ÚJHÁZY   *(kiemelkedik a gödörből, ő is a kupacba szúrja
a kardját és a gödör peremének dől)* Azután
rendben ki tudjuk-e venni Teréziát?

JANI   Nem lesz semmi gond. A kötelet aláfűztük,
szusszanunk egyet, azután hórukk. Szegény
méltóságos asszony... *(Figyelmeztetőn emeli az
ujját)* Ő bezzeg sosem kényszerített, hogy
tegezzem.

ÚJHÁZY   Van egy színdarab, amiben szerepel két sírásó.

JANI   Mi nem vagyunk sírásók.

ÚJHÁZY   És abban a színdarabban...

JANI   Még sose voltam színházban.

ÚJHÁZY   *(legyint)* Na, gyerünk.

*A kötélvégeket a gödör peremére hajítják, majd kimásznak.
Húzzák, emelik a koporsót.*

ÚJHÁZY   Óvatosan, nagyon óvatosan!

JANI   Én sem szeretném ha valami baja esne... a
méltóságos asszonynak.

A korhadozó koporsót a kocsi mellé zöttyentik.

JANI Eddig megvolnánk.
ÚJHÁZY *(végigsimít a koporsó fedelén)* Csak benned
bízhatom. Én megfogadtam, hogy a sírig és a
síron is túl, és látod, ugye látod?
JANI Most kell csak igazán óvatoskodni.

A kötélvégeket a kocsira dobják, felmásznak, nekihuzakodnak.

JANI Lassabban!

*ÚJHÁZY túl gyorsan emeli, a koporsó már-már a kocsin van,
amikor megbillen, JANI megcsúszik, ordítva lezuhan, a lábára
rácsúszik a koporsó, a faláda nagyot reccsen.*

JANI *(ordít)* A hétszentséges kurva úristenit!
(nyüszítve) Bocsánat, én csak... A lábam!
ÚJHÁZY *(nehézkesen mászik le a kocsiról)* Mindjárt...
ne mozdulj...
JANI Csináljon már valamit a méltóságos úr! Vagy
bánom is én: csinálj!
ÚJHÁZY *(küszködik)* Mindjárt Jani, mindjárt...
(Megkerüli a koporsót)
JANI Agyonnyom a méltóságos asszony! Vegyed már le
rólam!

ÚJHÁZY újra nekiveselkedik, feltolja a koporsót a kocsira.

JANI Hál'istennek! *(Felül, a lábát tapogatja)* Végre!
ÚJHÁZY *(megsimogatja a koporsót)* Béke lesz, ígérem.
JANI Kiugrott a helyéből...
ÚJHÁZY Hát senki?! Nem jön velem Texasba senki?
JANI Én mennék, csak a lábam...
ÚJHÁZY *(maga elé)* Lesz másik Magyarország.
JANI *(Helyrerántja a ficamot)* Jaaaj! *(Fölkapaszkodik
a kocsira, kinyújtózik a koporsó mögött)* Két
napig mozdítani se szabad...
ÚJHÁZY Akkor... *(Felül a bakra)* Majd Texasban. Majd
ott. Újra kezdjük.

A kocsi kigördül a színről.

15. jelenet

*MADARÁSZ és KEOKUK gyakorlottan kártyáznak a sátorban.
Mindketten szokott öltözküket viselik, a törzsfőnök oldalán
ott a kard.*

MADARÁSZ Tulajdonképpen miért nem mondta el soha, Mr
Keokuk?
KEOKUK A jó sok megbízhatatlanok.

MADARÁSZ   Annak idején az ellenkezőjét bizonygatta.
KEOKUK   Például váltig esküdött, hogy a gyermekünk fiú
                             lesz, mégis lánya született.
MADARÁSZ   De nem azért futott el innen, mert
                             megbízhatatlannak tartotta a saját jóslatait,
                             igaz?
KEOKUK   Igaz.
MADARÁSZ   És ön is más okból tartotta titokban, igaz?
KEOKUK   Igaz.
MADARÁSZ   *(eldobja az utolsó lapot)* Hopp. Teljes
                             győzelem.

KEOKUK fájdalmas képpel leoldja övéről a kardot, MADARÁSZ felköti, kever, oszt.

MADARÁSZ   Vagyis igen kellemetlen jóslatok voltak.
KEOKUK   Meglehetősen.
MADARÁSZ   Azt hiszem most már semmi oka titokban tartani.
KEOKUK   Nem mindre emlékszem.
MADARÁSZ   Amire emlékszik.
KEOKUK   *(vállat von)* Végül is most, hogy ön maradt New-
                             Buda egyedüli lakója...
MADARÁSZ   No ugye. Mi lesz az... unokámmal?
KEOKUK   De Mr Madarász, hiszen amikor Tlaloha jóslott
                             önöknek, az unokája még meg sem született. Ami
                             a fiát illeti..
MADARÁSZ   Nincs fiam.
KEOKUK   Fia nincs, csak unokája? Szokatlan.
MADARÁSZ   És Újházy?
KEOKUK   Tlaloha azt mondta, hosszú és magányos életet
                             él majd. Azután megöli magát.
MADARÁSZ   Laci nem olyan fajta.
KEOKUK   Mondtam, hogy a jósnők megbízhatatlanok. Lehet,
                             hogy másként lesz. De lehet, hogy így.
MADARÁSZ   És... mondjuk... Kerényi?
KEOKUK   Tlaloha igen vonzónak találta. Nem örültem
                             neki.
MADARÁSZ   De mit látott a tűzben? Amikor kirohant?
KEOKUK   Összevissza beszélt.
MADARÁSZ   Ki vele, Mr Keokuk.
KEOKUK   Azt mondta, az önök költője úgy dönt, hogy
                             Újházy barátjukhoz költözik, hosszú vándorutat
                             tesz, ám mielőtt odaér, alig egy mérfölddel a
                             cél előtt, beleveti magát egy szénégető
                             kemencébe és elég.
MADARÁSZ   *(hökkenten)* Micsoda ostobaság.
KEOKUK   Én figyelmeztettem.
MADARÁSZ   Hát én?

KEOKUK eldobja az utolsó lapot - nyert. MADARÁSZ leoldja övéről a kardot. KEOKUK felövezi, kever, oszt.

MADARÁSZ   És én?
KEOKUK   Ön, Mr Madarász... szintén öngyilkos lesz.

MADARÁSZ   Nem lep meg. Eszembe jutott már, de sose vitt
                           rá a lélek. És mikor?

KEOKUK   Az időpontokban Tlaloha meglehetősen
                           bizonytalan. Ezúttal mindenestre pontos
                           dátumot mondott. 1910-ben.

MADARÁSZ   *(elképed)* Mit? 1910-ben? Hiszen az még 58 év.

KEOKUK   *(a levegőbe néz, számol, bólint)* Annyi.

MADARÁSZ   És mit fogok csinálni addig?

KEOKUK   *(derűsen)* Hohó! Ezt nézze, Mr Madarász!
                           (Leteríti a lapjait - nyert)

MADARÁSZ   *(helybenhagyón)* Ez ellen nincs apelláta.
                           (Körbetapogat a zsebében) Nem maradt semmim. És
                           miután megállapodtunk, hogy egymás ruházatát a
                           továbbiakban kihagyjuk a játékból...
                           (Whiskysüveget húz elő) Csak ezt tudom
                           felajánlani, Mr Keokuk. *(KEOKUK átveszi a*
                           palackot, meghúzza, visszaadja. MADARÁSZ is
                           iszik, hátradől) Öngyilkosság? Nincs kizárva.
                           De ez az ötvennyolc év?! Nem megy ki a
                           fejemből. Ugyan, miért várok addig?

KEOKUK   Azt nem mondta Tlaloha.

MADARÁSZ   Talán... egészen addig reménykedni fogok?

KEOKUK   Talán.

MADARÁSZ   Miben? *(A törzsfőnök hallgat és kever)* Hallja,
                           Mr Keokuk? Miben?!

Csönd. KEOKUK oszt. MADARÁSZ fölveszi a lapokat. Játsszanak.